

Kildevernet i straffeprosessen

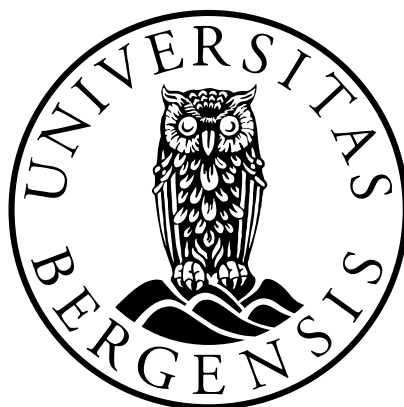
Med hovedfokus på hvem som kan påberope seg vernet og hvilke opplysninger som er vernet.

Kandidatnummer:

171

Antall ord:

14782

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

1. juni 2018

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Oppgavens tema og problemstilling	3
1.2 Begrepsavklaringer	3
1.3 Avgrensning av oppgavens tema og fremstillingen videre	4
2 Rettslige utgangspunkter	6
2.1 Kildevernet som unntak fra bevis- og vitneplikten	6
2.2 Kildevernets lovgivningsmessige rammeverk.....	6
2.2.1 Grunnloven § 100.....	6
2.2.2 Straffeprosessloven § 125	7
2.2.3 EMK artikkel 10.....	7
2.3 Legislative hensyn	8
2.3.1 Begrunnelsen bak kildevernreglene og hensyn som taler for kildevern	8
2.3.2 Mothensyn.....	9
2.4 Forholdet mellom kildevernet og tvangsmidler.....	10
3 Hvem kan påberope seg kildevernet?.....	12
3.1 Innledende bemerkninger	12
3.2 Person-, virksomhets-, og formålkrav?	13
3.3 «[A]nnen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting».....	13
3.3.1 Profesjonalitetskrav?	13
3.3.2 Helhetsvurderingen	15
3.3.2.1 Redaktøransvar.....	15
3.3.2.2 Periodisk utgivelse	17
3.3.2.3 Formålet med publiseringen.....	19
3.3.3 Sammenfatning og forholdet til interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd 21	
4 Kildevernets materielle virkeområde – <i>hvilken type informasjon er vernet?</i>	24
4.1 Grunnvilkårene for at informasjon skal være vernet	24
4.2 Kildeavslørende opplysninger	25
4.3 Ikke-kildeavslørende opplysninger – <i>upublisert materiale</i>	26
4.3.1 Det tradisjonelle synspunktet	26

4.3.2	Utviklingen i rettskildebildet.....	27
5	Kan kilden oppheve journalistens kildevern?	32
5.1	Presentasjon av problemstillingen(e).....	32
5.2	Samtykke fra kilden.....	32
5.3	Når kilden er kjent	34
5.3.1	Analyse av Rt. 2011 s. 1266.....	34
5.3.2	<i>Becker mot Norge</i>	37
6	Interesseavveiningen og de øvrige vilkårene for å gjøre inngrep i kildevernet	39
6.1	De absolutte vilkårene i strpl. § 125	39
6.1.1	«Vektige samfunnsinteresser».....	39
6.1.2	Betydningen for sakens oppklaring.....	40
6.2	Generell og særskilt unntaksregel?.....	41
6.3	Interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd	42
6.3.1	Utgangspunkter for vurderingen	42
6.3.2	Sentrale momenter.....	43
6.3.2.1	«Chilling effect».....	43
6.3.2.2	Opplysningenes art og samfunnsmessige relevans	43
6.3.2.3	Krenkelser på tredjemenn og lovovertredselsens alvorlighet	44
6.3.2.4	Forhold på journalistens side.....	45
6.3.2.5	Forhold på kildens side	46
6.4	Avveiningsnormen som rettslig verktøy i avgrensningen av kildevernets rekkevidde og anvendelsesområde.....	47
	Litteraturliste	48

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

Oppgavens tema er det journalistiske kildevernet i norsk straffeprosess. Straffeprosessloven (strpl.) § 125 er den straffeprosessuelle hjemmelen i norsk rett for kildevernet, som bevisfritak fra den alminnelige vitne- og bevisplikten.¹ Bestemmelsen er utformet i en tid der de tradisjonelle mediene var dominerende i samfunnsdebatten som nyhets- og informasjonsformidlere. Den digitale utviklingen har i stor grad endret plattformene for samfunnsdebatten og måten informasjon og nyheter formidles på. Bloggere, dokumentarskapere, innlegg i sosiale medier og andre private kvasijournalistiske initiativ overtar og utfyller stadig de tradisjonelle medienes rolle. Samtidig blir kriminaliteten stadig mer kompleks, noe som både vanskeliggjør etterforskning og bevisinnhenting.. Disse utviklingstrekkene aktualiserer og utfordrer spenningen mellom vitneplikt og kildevern, og nødvendiggjør en vurdering av rekkevidden og anvendelsesområdet for et kildevern som stadig er i utvikling.

I de fleste saker som har vært oppe for Høyesterett er det den konkrete interesseavveiningen, som må foretas etter strpl. § 125 tredje ledd ved spørsmål om unntak fra kildevernet, som har vært det sentrale tvistetemaet. Hovedfokuset i oppgaven vil imidlertid være tre spesifikke problemstillinger som er særlig aktuelle i lys av utviklingen i rettskildebildet og i samfunnet som sådan.

Den første problemstillingen er spørsmålet om *hvem* som kan påberope seg kildevernet, etter strpl. § 125 første og femte ledd. Den neste problemstillingen omhandler *hvilke opplysninger* som dekkes av kildevernets materielle virkeområde. Den siste hovedproblemstillingen omhandler i hvilken grad kilden kan oppheve journalistens kildevern.

1.2 Begrepsavklaringer

For å oppnå klarhet er det hensiktsmessig å avklare og definere hvordan enkelte sentrale begreper vil bli brukt i denne oppgaven. Hva som menes med en «kilde» er hverken definert i

---

¹ Lov om rettergangsmåten i straffesaker, lov 22. mai 1981 nr. 25

strpl. § 125 eller i dens forarbeider. I Ministerrådets Rekommandasjon No. R. (2000) 7 defineres «source» som «any person who provides information to a journalist».² Den samme definisjonen er lagt til grunn av Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD).³ Tilsvarende vil «kilde» i denne oppgaven brukes om enhver person som bidrar med informasjon til en journalist. Det neste som må avklares er hva en «journalist» er.

Betegnelsen «journalist» er ikke brukt i strpl. § 125. Allikevel er det klart at journalister er i kjerneområde av den vernede krets, slik at kildevernreglene har størst praktisk betydning for journalister.⁴ Journalist er imidlertid ikke en beskyttet tittel, og for rekkevidden av kildevernreglene er det sentralt at «journalist» er et funksjonelt begrep, der den formelle tittelen ikke er avgjørende.⁵ Journalistens kjennetegn er at vedkommende innhenter og formidler informasjon til det offentlige via massekommunikasjon.⁶ Ettersom «journalist» ikke er et rettslig vilkår, vil det avgjørende for om kildevernet kommer til anvendelse være hvem som faller innenfor den vernede kretsen i strpl. § 125 første ledd jf. femte ledd. De aktørene som vil kunne påberope seg vernet vil kunne ha ulike titler (dokumentarskaper, forfatter, blogger, mv.). For enkelhets skyld vil «journalist» i oppgaven her bli brukt som en samlebetegnelse på de aktører som faller innenfor den vernede krets.

1.3 Avgrensning av oppgavens tema og fremstillingen videre

Kildevernet i straffeprosessen er et omfattende tema med flere ulike sider som kunne vært behandlet. Avhandlingen vil ikke gå inn på alle sidene av kildevernet og enkelte temaer vil ikke bli undergitt selvstendige og utfyllende vurderinger. Dette gjelder eksempelvis vilkårene for bruk av tvangsmidler (ransakelse og beslag, kommunikasjonskontroll etc.), forholdet mellom kildevern og redaktøransvar og redaktører og kringkastingssjefers selvstendige kildevern. Ettersom temaet for oppgaven er kildevernet i straffeprosessen, avgrenses det mot

---

² Appendix to Recommendation No. R (2000) 7, *Definitions*, bokstav c.

³ *Nagla mot Latvia* (2013), avsnitt 81.

⁴ Lindahl, s. 91.

⁵ *l.c.*

⁶ I Appendix to Recommendation No. R (2000) 7, *Definitions*, bokstav a, er en journalist definert som «any natural or legal person who is regularly or professionally engaged in the collection and dissemination of information to the public via any means of mass communication».

kildevernet i sivile saker og kildevern overfor andre enn domstolen. Det avgrenses også mot sanksjonsmulighetene når pålegg om vitneplikt ikke etterkommes.

Fremstillingen videre vil først ta for seg viktige rettslige utgangspunkter i punkt 2. Disse utgangspunktene vil danne rammeverket for den videre fremstillingen. Deretter vil det vies mest plass til oppgavens tre hovedproblemstillinger. Avslutningsvis vil det gis en oversiktsmessig fremstilling av vilkårene for inngrep i kildevernet. Den samlede interesseavveiningen inngår ikke i oppgavens hovedfokus, men en viss behandling anses nødvendig for å sette hovedproblemstillingene inn i et helhetlig perspektiv.

2 Rettslige utgangspunkter

2.1 Kildevernet som unntak fra bevis- og vitneplikten

Det alminnelige utgangspunktet i norsk rett er prinsippet om fri bevisføring, som innebærer at partene har rett til å føre de bevis de ønsker om de faktiske forhold som er bevistema.⁷ I forlengelsen av prinsippet om fri bevisføring følger bevis- og vitneplikten. Det fremgår av strpl. § 108 at enhver person som er innkalt som vitne plikter å møte og forklare seg for retten, med mindre annet er bestemt ved lov. Kildevernreglene i strpl. § 125 er nettopp et slikt unntak.

Kildevernreglene er *bevisfritaksregler* og ikke *bevisforbudsregler*. Dette medfører at journalistene har møteplikt dersom de blir innkalt til rettsmøte, ettersom unntak fra møteplikt kun gjelder vitner som har en absolutt eller ubetinget rett til å nekte å forklare seg (bevisforbud).⁸ Det som skiller kildevernreglene og andre bevisfritaksregler fra bevisforbudene, er at det er tale om relative fritaksretter hvor retten i den konkrete saken må ta stilling til anvendelsen og rekkevidden til den aktuelle regel.

2.2 Kildevernets lovgivningsmessige rammeverk

2.2.1 Grunnloven § 100

Kildevernet kan prinsipielt sett forankres i yringsfrihetsbestemmelsen i Grunnloven § 100, nærmere bestemt retten til å forholde seg taus (den negative yringsfriheten) som er underforstått i andre ledd.⁹ Videre er kildevernreglene en sentral del av lovgivers ansvar for å «legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale», jf. Grunnloven § 100 sjette ledd. Grunnloven § 100 spiller imidlertid en tilbaketrasket rolle i den konkrete rettsanvendelsen i

---

⁷ Se lov om meklings og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), lov 17. juni 2005 nr. 90 § 21-3 (1). Det er alminnelig antatt at tilsvarende gjelder som et ulovfestet prinsipp i straffeprosessen.

⁸ Møteplikten fremgår av strpl. § 109, og hovedregelen om at møteplikten ikke gjelder ved bevisforbud fremgår av strpl. § 126.

⁹ Aarli, s. 407.

enkeltsaker, og det er således strpl. § 125 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10 som er av størst betydning i praksis som hjemmel for krav på kildevern.¹⁰

2.2.2 Straffeprosessloven § 125

Strpl. § 125 er utformet slik at første ledd angir hvilken type informasjon journalisten har en rett til å forholde seg taus om. Hvem som kan påberope seg vernet fremgår av første, andre og femte ledd sett i sammenheng. Det nærmere innholdet i bestemmelsene vil redegjøres for når de respektive problemstillingene behandles senere i avhandlingen. Videre fremgår vilkårene for å gjøre inngrep i kildevernet av tredje ledd, hvor det sentrale er at domstolene etter en samlet vurdering kan gjøre unntak fra kildevernet og pålegge vitneplikt. Kildevernet er følgelig ikke absolutt.

I kontrast til det rettslige kildevernet, oppstiller de presseetiske normene et absolutt kildevern, som innebærer at journalisten ikke under noen omstendigheter skal røpe sine anonyme kilder.¹¹ Det presseetiske regelverket må klart nok holdes atskilt fra det relative rettslige vernet, all den tid det presseetiske kildevernet i realiteten oppfordrer til sivil ulydighet ved å oppfordre journalister til aldri å avsløre sine kilder, selv om domstolen skulle pålegge forklaringsplikt.¹² Illustrerende nok har journalister aldri oppgitt sine kilder til tross for pålegg fra domstolene.¹³

2.2.3 EMK artikkel 10

EMD har i flere saker fastslått at kildevernet er en grunnleggende del av ytringsfriheten etter artikkel 10.¹⁴ Artikkel 10 er bygget opp slik at retten til ytringsfrihet fremgår av første ledd, og inngrepshjemmelen fremgår av andre ledd der lovs- formåls- og nødvendighetskrav må være oppfylt for at inngrepet skal være konvensjonsmessig. Nødvendighetskravet er reelt sett en proporsjonalitetsvurdering som tilsvarende interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd (dette utdypes under punkt 6). Etersom EMK har forrang over norsk lovgivning, må strpl. § 125 anvendes og tolkes i samsvar med EMK art. 10, og norske domstoler må legge til grunn

---

¹⁰ NOU 2011:12 s. 124.

¹¹ Vær Varsom-plakaten punkt 3.4 og 3.5.

¹² Lindahl, s. 47.

¹³ *l.c.* og NOU 2011:12 s. 127.

¹⁴ Se blant annet *Goodwin mot Storbritannia* (1996).

de samme retningslinjene som EMD i avklaringen av kildevernets innhold og rekkevidde.¹⁵ EMDs praksis vil dermed være sentral i den videre fremstillingen.

2.3 Legislative hensyn

2.3.1 Begrunnelsen bak kildevernreglene og hensyn som taler for kildevern

I motsetning til andre vitnefritak er det for kildevernreglene i utgangspunktet ikke hensynet til private partsinteresser eller det rene ubehag ved å vitne som tjener som begrunnelse for vitnefritak.¹⁶ Den overordnede begrunnelsen bak kildevernreglene er samfunnsinteressen i å ha en fri og uavhengig presse, ofte omtalt som «demokratihensynet».¹⁷ Kildevernreglene sikrer at miljøer som offentligheten ellers ikke har tilgang til, åpner seg for offentligheten.¹⁸ Uten kildevernet ville kildetilfanget blitt mindre og omdiskuterte og betente temaer ville i mindre grad nådd offentlighetens lys.¹⁹ Kildevernreglene er en grunnleggende forutsetning for at journalister kan bedrive sin rolle som samfunnets «vaktbikkje».²⁰

I forlengelsen av demokratihensynet er også konsekvenshensyn sentralt. EMD har i flere saker vektlagt den langsiktige «chilling effect» som vitneplikt vil ha for journalistenes informasjonsfrihet og kildetilfang.²¹ Høyesterett har med henvisning til EMDs praksis identifisert og anvendt det samme hensynet.²² Konsekvenshensynet relaterer seg ikke bare til konsekvensene som vitneplikt har i den konkrete sak, men også til journalisters arbeidsvilkår i fremtiden. Dette konsekvenshensynet vil være sentralt under drøftelsene i punkt 4 og 5.

Rent intuitivt kan «kildevern» lede tanken i retning av at det er hensynet til den aktuelle kilden begrunner kildevernet. Uten kildevernet kan kilden risikere represalier, arbeidsrettslige sanksjoner, strafferettslige sanksjoner mv. Det har imidlertid vært en klar oppfatning i så vel

---

¹⁵ Jf. Lov om styrkning av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven), lov 21. mai 1999 nr. 30 § 2 nr. 2 jf. § 3 og Rt. 2004 s. 1400 avsnitt 46 hvor Høyesterett legger til grunn at «unntaket fra kildevernet i § 125 tredje ledd må tolkes i samsvar med praksis fra EMD for å være i harmoni med EMK artikkel 10».

¹⁶ Aarli, s. 408.

¹⁷ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 17.

¹⁸ *l.c.*

¹⁹ *l.c.*

²⁰ *Goodwin mot Storbritannia* (1996) avsnitt 39, hvor EMD bruker betegnelsen «public-watchdog».

²¹ *l.c.*

²² Se blant annet Rt. 2015. s. 1286 (Rolfen) avsnitt 57.

rettspraksis som teori at formålet med kildevernreglene ikke er å verne kilden.²³ Det fremstår imidlertid unyansert kategorisk å avvise hensynet til kilden som *en del* av begrunnelsen bak kildevernreglene, noe også rettskildene viser. I forarbeidene er det lagt til grunn at pressens rett til å verne sine kilder dreier seg om å «gi personer som er kilde for informasjon av samfunnsmessig betydning, et vern mot å bli identifisert når de har grunner for å bevare sin anonymitet».²⁴ Det understrekes videre i forarbeidene at et godt kildevern er viktig for å sikre at kritikkverdige forhold bringes frem i offentlighetens lys uten risiko for den enkelte kilde.²⁵

Videre har hensynet til kilden også blitt vektlagt i rettspraksis. I Rt. 2015 s. 1286 (Rolfen) la Høyesterett vekt på at kilder til informasjon om terrorvirksomhet kan utsette seg for særlig stor fare hvis deres identitet blir kjent.²⁶ Videre påpekte Høyesterett i Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen) at «[kildevernet] ikke bare er gitt i kildens interesse, men også i den alminnelige interesse i at kilder gis anonymitet».²⁷ Implisitt ligger det i formuleringen «ikke bare» at kildevernreglene også er begrunnet i hensynet til kilden.

I teorien anser derimot Aarli demokratihensynet som det eneste hensynet bak kildevernreglene, og anser hensynet til kilden som en «bieffekt av regelen».²⁸ Etter min mening er en vel så plausibel tilnærming at konsekvensene en eventuell identifisering vil ha for kildene, i seg selv er en forutsetning for at det er behov for å gi regler for å beskytte kildene. Selv om det er klart at demokratihensynet er det bærende hensynet bak kildevernreglene, kan samtidig hensynet til kilden sies å være *en del* av begrunnelsen, riktignok som et underordnet hensyn. En slik tilnærming har støtte i de ovennevnte rettskildene.

2.3.2 Mothensyn

Det grunnleggende hensynet som tilsier vitneplikt er målet om materielt riktige avgjørelser, som sikres gjennom en best mulig opplysning av saken.²⁹ Kravet om grundig saksopplysning er en grunnleggende målsetning i straffeprosessen, både for å hindre at uskyldige blir dømt og

---

²³ Lindahl s. 56, Aarli s. 411 og Rt. 2010 s. 1381 avsnitt 52.

²⁴ NOU 1988:2 s. 14-15 og departementet slutter seg til dette i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) på side 17.

²⁵ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 15.

²⁶ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 38.

²⁷ Rt. 1992 s. 39 på s. 48.

²⁸ Aarli, s. 411.

²⁹ NOU 2011:12 s. 131.

at de som har begått straffbare handlinger straffes.³⁰ Dette hensynet gjør seg også gjeldende med tyngde i kildevernsaker, men den langsiktige effekten som bevisplikt vil ha gjør at opplysningshensynet skiller seg ut på kildevernets område. Kildevernet kan sikre opplysning av saker i et lengre og større perspektiv, ved å gi verdifull informasjon om lukkede miljøer som politi og domstoler ellers ikke har tilgang på.

I tillegg til målet om materielt riktige avgjørelser, gjør det seg også gjeldende mer saksspesifikke hensyn som tilsier bevisplikt i den konkrete sak. Et eksempel på dette er hensynet til å bevare tilliten til offentlige organer i tilfeller av brudd på taushetsplikt.

Videre kan det også gjøres gjeldende konsekvenshensyn og motforestillinger mot et for vidtgående kildevern.³¹ Et for vidtgående kildevern kan gi muligheter til å spre konspirasjoner og manipulere prosesser, eksempelvis politiske prosesser. Videre er det fare for maktmisbruk dersom kildevernet brukes til å beskytte makthaveres anonyme uttalelser til mediene. I tillegg kan kildevernet åpne for at anonyme kilder forsøker å fremstille en sak uriktig av personlig egeninteresse.³²

Denne gjennomgangen viser hvorfor kildevernet ikke er absolutt. Rent prinsipielt ville det vært problematisk dersom en hel yrkesgruppe var unntatt en så grunnleggende prosessuell plikt som vitneplikt, uten at mothensynene ble ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Derfor må hensynene for og imot kildevernet hele tiden balanseres når ulike sider av kildevernets rekkevidde og virkeområde søkes avklart.

2.4 Forholdet mellom kildevernet og tvangsmidler

Det absolutte kildevernet i presseetikken, og journalisters tilbakeholdenhet med å etterkomme pålegg om vitneplikt, gjør at unntak fra kildevernet i praksis ofte blir et spørsmål om bruk av tvangsmidler mot en journalist eller medievirksomhet.³³ Når journalisten nekter å medvirke, må politiet og/eller domstolene ta i bruk tvangsmidler for å tilegne seg kildeopplysninger. Med tvangsmidler menes her et tvangsinngrep som etterforskningsskritt for å innhente bevis. De mest praktiske i relasjon til kildevernet er ransaking (strpl. §§ 192-194 og 196), beslag

---

³⁰ Øyen, s. 29.

³¹ Lambert og Gjessing, s. 45-47.

³² *l.c.*

³³ Aarli, s. 455.

(strpl. § 204) og skjulte etterforskningsmetoder som kommunikasjonskontroll (strpl. kapittel 16 a) og romavlytting (strpl. kapittel 16 b). Utleveringspålegg etter strpl. § 210 første ledd kan i utgangspunktet også være aktuelt, men i praksis vil et utleveringspålegg ikke etterkommes ettersom journalisten vil forholde seg til det absolutte kildevernet i presseetikken.³⁴

For å oppnå sammenheng i regelverket er reglene for tvangsmidler utformet slik at de ikke skal kunne benyttes for å omgå kildevernet.³⁵ Utgangspunktet er derfor at de nevnte tvangsmidlene ikke kan brukes dersom et vitne kan nekte å forklare seg etter strpl. § 125.³⁶ Dermed må vilkårene i strpl. § 125 være oppfylt også ved bruk av tvangsmidler. I tillegg må vilkårene for å bruke det konkrete tvangsmiddelet være oppfylt, samt at forholdsmessighetskravet i strpl. § 170 a må være oppfylt. Ettersom bruk av tvangsmidler utgjør et større inngrep i ytringsfriheten enn et pålegg om vitneplikt, skal det svært mye til for at slike metoder kan anvendes overfor journalister.³⁷

---

³⁴ *Ibid.* s. 447

³⁵ *l.c.*

³⁶ Dette fremgår av ordlyden i de ulike tvangsmiddel-hjemlene, se eksempelvis strpl. § 204 første punktum.

³⁷ Det strenge forholdsmessighetskravet har blitt understreket av EMD i blant annet *Roemen og Schmit mot Luxembourg* (2003) avsnitt 57.

3 Hvem kan påberope seg kildevernet?

3.1 Innledende bemerkninger

Kildevernets rekkevidde fremgår noe fragmentarisk og uoversiktlig av strpl. § 125 første, andre og femte ledd sett i sammenheng. Av første ledd og andre ledd fremgår det at «redaktøren av et trykt skrift» og «andre som har fått kjennskap til forfatteren gjennom sitt arbeid for vedkommende forlag, redaksjon, pressebyrå eller trykkeri» kan påberope seg kildevernet. Disse to kategoriene er relativt klare og byr i praksis på få tolkningsproblemer. Femte ledd gir imidlertid større tolkningsrom og åpner for betydelig skjønnsutøvelse når det fastslås at § 125 gjelder tilsvarende for «medarbeidere i kringkasting eller *annen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål* som aviser og kringkasting» (min kursivering). Vurderingen av hvem som kan påberope seg kildevernet vil i denne avhandlingen først og fremst knytte seg til den sistnevnte ordlyd.

I norsk rett gjelder det et prinsipp om medienøytralitet.³⁸ EMD har tilsvarende slått fast at ytringsfriheten gjelder uavhengig av form og innhold.³⁹ Medienøytralitetsprinsippet innebærer at kildevernet gjelder uavhengig av virksomhetsform. Det er derfor uomtvistet at nettaviser og andre kringkastingsformer på internett er vernet. Prinsippet om medienøytralitet retter seg imidlertid mot *publiseringsplattformen*, slik at prinsippet kun fastslår at de samme tradisjonelle aktørene også kan påberope seg kildevernet på de nye publiseringsplattformene. Drøftelsen i denne oppgaven søker imidlertid å svare på hvorvidt de nye «aktørene» kan påberope seg kildevernet. Eksempler på slike aktører er bloggere, dokumentarskapere, forfattere, podcaster, og andre private initiativ som ikke er tilknyttet en tradisjonell redaksjonell virksomhet. Denne problemstillingen er prinsipielt viktig fordi dagens mediehverdag består av en rekke ulike aktører, som faller utenfor den tradisjonelle presse, men som allikevel opererer på en slik måte at de kan være berettiget kildevern.⁴⁰ Fokuset vil ligge på disse aktørene, fremfor plattformene publiseringen foregår i, ettersom medienøytralitetsprinsippet medfører at publiseringsplattformene i seg selv er irrelevant.

---

³⁸ Se NOU 2001: bind B s. 963 og Lindahl s. 76.

³⁹ *Jersild mot Danmark* (1994) avsnitt 31.

⁴⁰ Manshaus, s. 1.

3.2 Person-, virksomhets-, og formålskrav?

I teorien opererer Aarli med en tredeling av vilkårene for kildevernets saklige virkeområde i strpl. § 125, i et personkrav, virksomhetskrav og et formålskrav.⁴¹ For de uproblematisk tilfellene, eksempelvis tradisjonelle journalister, kan dette være en pedagogisk og oversiktlig strukturering. I grensetilfelle-spørsmålene er dette imidlertid en kompliserende og lite hensiktsmessig kategorisering av vilkårene. Eksempelvis vil ikke personkravet alene kunne gi svar på om en blogger faller innenfor den vernede personkretsen, fordi dette må ses i sammenheng med vedkommendes virksomhet og formål (virksomhets- og formålskravet). Videre er skillet mellom virksomhet og formål lite hensiktsmessig, fordi ordlyden og vurderingene henger tett sammen. Hva som er en «medievirksomhet» etter femte ledd sier isolert sett lite, ettersom lovens krav er at det må være tale om en «medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål» som aviser og kringkasting. Det er således dekkende når Aarli selv påpeker at «[v]irksomhetskravet er begrenset av, og henger tett sammen med, formålskravet».⁴² Ordlyden «medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting» fanger derfor opp de ulike vurderingene Aarli gir anvisning på. Som det vil bli redegjort for under vil den endelige vurderingen av hvem som er vernet bero på en samlet helhetsvurdering. Derfor anses Aarlis tilnærming med en tredeling mindre hensiktsmessig, og vil ikke benyttes i det følgende.

3.3 «[A]nnen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting»

3.3.1 Profesjonalitetskrav?

Ordlyden «medievirksomhet» tilsier isolert sett at det stilles krav til mediets profesjonalitet og aktivitet. De moderne nyhets- og informasjonsformidlere skiller seg her fra den tradisjonelle presse ved at de i liten grad kan klassifiseres som profesjonelle. I Ministerrådets Rekommandasjon 1950 (2011) legges det eksplisitt til grunn at det gjelder et profesjonalitetskrav, når det slås fast at retten til å beskytte sine kilder er et «professional privileg».⁴³ Et slikt profesjonalitetskrav kan blant annet begrunnes i det etablerte ansvarlige

---

⁴¹ Se Aarli s. 414-415.

⁴² *Ibid.* s. 417

⁴³ Recommendation 1950 (2011) punkt. 15

mottakssystemet som de tradisjonelle mediene har. Gjennom blant annet kritisk behandling av kilder, har de mekanismer som kan forhindre og begrense de mulige negative følgene av kildevernet.⁴⁴ Medlemskap i pressens egendømmeordning (Pressens faglige utvalg) fyller også en slik rolle. De moderne aktørene har i liten grad et slik ansvarlig mottakssystem og er i liten grad omfattet av det presseetiske ansvarssystemet.

Det øvrige rettskildet bildet viser imidlertid at det etter gjeldende rett ikke kan stilles opp et profesjonalitetskrav for aktørene som vil påberope seg kildevernet. Rekommandasjon 1950 som legger til grunn et profesjonalitetskrav har liten rettskildemessig vekt. I motsetning til Rekommandasjon (2000) 7 har den aldri blitt vist til av hverken EMD eller Høyesterett.⁴⁵ I tillegg harmonerer profesjonalitetskravet hverken med de øvrige nasjonale eller internasjonale rettskildene. I Europarådets ministerkomité's erklæring av 30. april 2014 som omhandler kildevern i et internasjonalt perspektiv, slår komiteen fast at kildevernet ikke er et privilegium for profesjonelle journalister, men noe som tilfaller «journalists *and others* who perform public watchdog functions».⁴⁶ Erklæringen i seg selv har ikke nevneverdig rettskildemessig vekt, men sammenholdt med blant annet rapporten om kildevern i et internasjonalt perspektiv som ble fremlagt FNs generalforsamling i 2015, viser dette at utviklingen internasjonalt har gått i retning av en anerkjennelse av at kildevernet tilfaller en vid personkrets, og at det ikke kan oppstilles et profesjonalitetskrav.⁴⁷

Den samme utviklingen ser man i norsk rett, hvor man i spørsmålet om hvem som kan påberope seg kildevernet har en funksjonell tilnærming. I Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen) var spørsmålet om to journalister som forfattet boken «Edderkoppen», kunne påberope seg kildevernet. Etter en konkret vurdering la Høyesterett la til grunn at forfatterne kunne påberope seg kildevernet, selv om bøker i sin alminnelighet falt utenfor kildevernet. Til støtte for dette argumenterte Høyesterett med at det er «pressens funksjoner» som skal vernes gjennom kildevernet.⁴⁸ Underforstått er det ikke den formelle tittelen eller formatet som avgjør vernets rekkevidde. Høyesterett foretok deretter en konkret vurdering og kom til at slik forholdene lå an, måtte forfatterne likestilles med de trykte skrifter som gir kildevern.⁴⁹ Den

---

⁴⁴ Aarli, s. 412-413.

⁴⁵ Lambert og Gjessing, s. 93.

⁴⁶ Erklæringens punkt 5.

⁴⁷ Se Manshaus s. 1: FNs generalforsamling ble i oktober 2015 fremlagt en rapport fra spesialrapportør David Kaye om kildevern og vern av varslere i et internasjonalt perspektiv (A/70/361).

⁴⁸ Rt. 1992 s. 39 s. 47.

⁴⁹ *l.c.*

funksjonelle tilnærmingen underbygges i NOU 2011:12, hvor det legges til grunn at avgrensningen av kildevernets virkeområde er formålsstyrt, og ikke av faste strukturelle kriterier.⁵⁰ Det gjelder med dette ikke noe krav til at rettighetssubjektet i kildevernspørsmål er profesjonelle journalister. Dette søkes også videreført i den nye straffeprosessloven, hvor Straffeprosessutvalget foreslår en ordlyd som får klarere frem at vurderingen er formålsstyrt. Utvalget foreslår at den vernede kretsen angis til enhver person som i sitt «journalistiske virke» mottar opplysninger.⁵¹ Selv om det ikke gjelder et profesjonalitetskrav, vil imidlertid graden av profesjonalitet kunne inngå i helhetsvurderingen som må foretas for å avgjøre om kildevernet kan påberopes i det konkrete tilfellet.

3.3.2 Helhetsvurderingen

I det følgende skal det avklares hvordan den beskyttede personkrets nærmere skal avgrenses og vurderes etter gjeldende rett. Høyesterett har ikke eksplisitt uttalt at det skal foretas en konkret helhetsvurdering av om et aktuelt subjekt faller innenfor kildevernets saklige virkeområde. Det er imidlertid klart at Høyesterett faktisk foretar en slik helhetsvurdering i Rt. 2010 s. 1381 (Finneren) og Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen).⁵² At det skal foretas en konkret helhetsvurdering fremgår også indirekte av NOU 2011:12 og NOU 2016:24, hvor det drøftes hvilke momenter som er relevante i en slik vurdering.⁵³ I det følgende vil vurderes hvilke momenter og retningslinjer som kan utledes av rettspraksis og rettskildene for øvrig.

3.3.2.1 Redaktøransvar

Ordlyden i strpl. § 125 femte ledd stiller ikke krav om at en person eller medievirksomhet som påberoper seg kildevernet må ha en ansvarlig redaktør eller en ledende person med oppgaver tilsvarende en ansvarlig redaktør. Det er imidlertid lagt til grunn i forarbeidene at sentralt i vurderingen av kildevernets innhold er om publikasjonen har en «ledende person med oppgaver tilsvarende en ansvarlig redaktør».⁵⁴ Personvernkommissjonen går enda lenger i NOU 2009:1 og uttaler at «et medium uten ansvarlig redaktør [...] ikke [kan] ha et

---

⁵⁰ NOU 2011:12 s. 136.

⁵¹ NOU 2016:24 s. 279.

⁵² Finneren: I avsnitt 38 presenteres momenter som står sentralt i vurderingen, før den konkrete vurderingen foretas i avsnitt 39-47.

Edderkoppen: Se s. 47-48. Selv om bøker i utgangspunktet faller utenfor vernet, går Høyesterett inn i en konkret helhetsvurdering av bokens karakter og formål.

⁵³ NOU 2011:12 s. 133-139 og NOU 2016:24 s. 279-280.

⁵⁴ NOU 2001:32 bind B s. 963-964.

lovbeskyttet kildevern». ⁵⁵ Redaktøransvar som et absolutt vilkår for kildevern fremgår imidlertid ikke av lovteksten, jf. strpl. § 125 siste ledd i.f, og mangler støtte i rettspraksis. I Edderkoppsaken ble som kjent forfatterne tilkjent kildevern for en enkeltstående bokpublikasjon. Det må derfor legges til grunn som gjeldende rett at redaktøransvar ikke er et absolutt vilkår for kildevern. ⁵⁶ Samtidig har Høyesterett slått fast at redaktøransvar er et sentralt moment i vurderingen av hvorvidt et subjekt kan påberope seg kildevernet. ⁵⁷ I det følgende skal det konkret vurderes hvilken rolle redaktøransvar har som moment i helhetsvurderingen.

For å vurdere hvilken vekt tilstedeværelse eller fravær av en ansvarlig redaktør har, må det klarlegges hvilke hensyn som begrunner et slikt moment. Hverken forarbeidene eller rettspraksis begrunner hvorfor redaktøransvar er et sentralt moment. Begrunnelsen må dermed ses i lys av de generelle hensynene som begrunner kildevernet. Tilstedeværelsen av en ansvarlig redaktør vil indikere at journalisten/virksomheten har et ansvarlig mottaksapparat som kritisk kan behandle anonyme kilder, og dermed motvirke de mulige negative virkningene av kildevern. Når kildevernet gis som en særrett til journalister følger det også med et ytringsansvar som vedkommende publisist må kunne ivareta. ⁵⁸ Tilstedeværelsen av en ansvarlig redaktør gjør det mulig å plassere ansvar når journalister trår over rettslige skranker for deres arbeid, som ved ærekrenkelser.

Det er imidlertid slik at journalister har en selvstendig rett til kildevern, som ikke er avledet fra redaktøren. ⁵⁹ I forlengelsen av en slik selvstendig rett er det et sentralt utviklingstrekk at mange av de moderne nyhets- og informasjonsformidlerne arbeider selvstendig og uavhengig av en ansvarlig redaktør. For bloggere, dokumentarskapere og andre enkeltstående aktører er det ikke naturlig å snakke om hvorvidt de er underlagt en ansvarlig redaktør, ettersom de i realiteten er sine egne redaktører, uten at dette bør rukke ved adgangen til å påberope seg kildevernet. Så lenge journalistens identitet er kjent, er muligheten til å plassere ansvar tilstede, på samme måte som i tilfeller der journalister er underlagt ansvarlige redaktører.

I lys av dagens mediebilde er derfor redaktøransvar et like praktisk egnet avgrensningskriterium. Følgelig bør det etter min mening utvises varsomhet med å tillegge

---

⁵⁵ NOU 2009:1 s. 121.

⁵⁶ Aarli, s. 420.

⁵⁷ Rt. 2010 s. 1381 avsnitt 38.

⁵⁸ Aarli, s. 418.

⁵⁹ Rt. 1992 s. 39 på s. 47.

fraværet av redaktøransvar stor vekt. Det er mer hensiktsmessig med en pragmatisk tilnærming, der momentet i utgangspunktet er nøytralt. Med dette menes at i tilfeller der en ansvarlig redaktør finnes, bør det tillegges vekt i retning av at kildevernet kommer til anvendelse, samtidig som at fraværet av en ansvarlig redaktør ikke nødvendigvis bør tale for at kildevernet ikke kan påberopes. En slik tilnærming har en viss støtte i Edderkopp-saken, der det faktum at forfatterne ikke var underlagt en ansvarlig redaktør, ikke synes å ha blitt tillagt vekt i retning av at forfatterne ikke kunne påberope seg kildevernet. Denne tilnærmingen kan imidlertid nyanseres etter hvilke typetilfeller som er oppe til vurdering. Dersom publiseringen er av en slik karakter at det kan forventes en ansvarlig redaktør, og dette ikke foreligger, kan det tillegges vekt i retning av at kildevernet ikke kan påberopes. Dette gjelder først og fremst for nettaviser og andre publikasjoner som har preg av å være en større ansamling av publisister. I slike tilfeller kan det argumenteres for at begrunnelsen bak redaktøransvar-momentet kommer inn med større tyngde enn for enkeltstående publisister.

3.3.2.2 Periodisk utgivelse

Ordlyden «medievirksomhet» i strpl. § 125 femte ledd kan isolert sett tilsa at kildevernet er en rettighet som tilkommer aktører som opererer over en viss tid og i et visst omfang.⁶⁰ Ordlyden tilsier en avgrensning mot mer sporadiske og enkeltstående publikasjoner. Videre er det i rettspraksis tradisjonelt blitt lagt til grunn at det i avgrensningen av kildevernets rekkevidde skal legges vekt på hvorvidt publikasjonen «fremtrer som en kilde for *løpende* informasjon og debatt»⁶¹ (min kursivering). At varig utgivelse har blitt vektlagt som moment må ses i lys av at bestemmelsen historisk sett har rettet seg mot de tradisjonelle trykte skrifter fra den periodiske presse som formidlere og plattform for samfunnsdebatten.⁶² Etter gjeldende rett er det imidlertid klart at det ikke kan oppstilles et absolutt vilkår om periodisk utgivelse. Tydeligst fremgår dette av Rt. 2003 s. 28 (Studentfilm) hvor Høyesterett fastslår at «bestemmelsens anvendelse [ikke] er begrenset til medieforetak med jevnlig utgivelse».⁶³ Spørsmålet blir derfor hvilken plass publiseringsaktivitet har i den konkrete helhetsvurderingen.

---

⁶⁰ Aarli, s. 418.

⁶¹ Se Rt. 2010 s. 1381 avsnitt 38 og NOU 2011:32 B s. 963.

⁶² NOU 2011:12 s. 135.

⁶³ Rt. 2003 s. 28 avsnitt 14. Se også Edderkopp-saken og Rolfsen-saken hvor enkeltstående utgivelser ble akseptert.

I teorien har Aarli lagt til grunn at Edderkoppsaken kan forstås og tas til inntekt for å «oppstille som et krav for kildevern at ytringen inngår i publisistisk virksomhet av en viss varighet og omfang»⁶⁴ og videre at det er rettskildemessig grunnlag for å oppstille et minstekrav til aktivitet og omfang.⁶⁵ Etter min oppfatning er dette å lese for mye ut av Edderkoppsaken. Høyesterett vektla at boken sto i «sammenheng med forfatterens journalistiske virksomhet».⁶⁶ Dette fremstår etter min oppfatning som en henvisning til formålet med boken, at den har et journalistisk formål, og ikke en henvisning til det faktum at boken inngår i en periodisk virksomhet. Følgelig er det nærliggende å forstå Høyesterett slik at det er det rent innholdsmessige som berettiger et kildevern, og ikke at boken inngår i et varig journalistisk arbeid. Dette underbygges av at Høyesterett i Studentfilmsaken og Rolfsen-saken tilkjente enkeltstående publikasjoner, som hadde et journalistisk formål, kildevern. I sistnevnte sak slo Høyesterett fast, uten en nærmere problematisering, at dokumentarskaperens filmprosjekt faller innenfor den vernede personkretsen.⁶⁷ At varighetsmomentet er av underordnet betydning støttes også av NOU 2011:12, hvor Medieansvarsutvalget uttaler at «funksjonen til begreper som «periodisk» er å formalisere eller unngå å gå inn i en bakenforliggende formålsbetraktning, nemlig om det ytes bidrag til samfunnsdebatten».⁶⁸

Et aktivitets- og varighetskriterium er et uegnet avgrensingskriterium av flere grunner. For det første er det vanskelig å avgjøre *hvor* aktivt og varig en journalistisk virksomhet må være for at det skal være berettiget et vern. For det andre er varighetskriteriet utviklet med et tradisjonelt mediebilde som kontekst.⁶⁹ Mange av aktørene i dagens mediebilde kan sies å være virksomheter med 'blandede formål'. Bloggere og dokumentarskapere vil eksempelvis ofte ikke ha sin hovedbeskjeftigelse i å drive gravende nyhets- og informasjonsformidlene journalistikk, allikevel kan de ha sporadiske bidrag i samfunnsdebatten hvor kildevern kan være berettiget. Selv om bidragene er sporadiske, burde ikke det faktum at de ikke er en fast og varig bidragsyter i samfunnsdebatten tale mot at de kan påberope seg kildevernet, så lenge innholdet og formålet med den konkrete publikasjonen er av en slik karakter at kildevern er berettiget. Et slikt standpunkt har støtte i Straffeprosessutvalgets forslag til ny

---

⁶⁴ Aarli, s. 419.

⁶⁵ *l.c.*

⁶⁶ Rt. 1992 s. 39 på s. 48.

⁶⁷ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 49.

⁶⁸ NOU 2011:12 s. 135.

⁶⁹ *l.c.*

straffeprosesslov. Utvalget foreslår som tidligere nevnt at ordlyden endres til «journalistisk virke», og legger i forlengelsen av dette til grunn at «privatpersoner som enten gjør slikt på fritiden eller som ledd i en rent profesjonell virksomhet [...] vil kunne omfattes».⁷⁰

Selv om tilstedeværelsen av periodisk utgivelse kan tilsi at formidleren er i stand til å ivareta sitt ytringsansvar, bør innholdet og formålet med publikasjonen være det styrende i helhetsvurderingen. Slik sett bør det formelle omkring publikasjonen, herunder et periodisk element, være av underordnet betydning. En slik tilnærming er best i samsvar med den funksjonelle og formålsorienterte tilnærmingen som er rådende i norsk rett ved anvendelsen og avgrensningen av kildevernet. Selv om det klart nok er ønskelig med klare avgrensede kriterier og momenter i helhetsvurderingen, både ut fra forutberegnelighets- og retts tekniske hensyn, er det en forutsetning at disse kriteriene faktisk er egnet som avgrensningskriterier. På lik linje som redaktøransvar-momentet er varighetskriteriet lite egnet som avgrensningskriterium eller moment i en helhetsvurdering av kildevernets rekkevidde. Denne konklusjonen underbygges av rettskildene som er gjennomgått over. I tillegg nevnes hverken aktivitet/periodisk utgivelse eller redaktøransvar, når kildevernets saklige rekkevidde i den moderne nyhetsformidlingen drøftes i forslaget til ny straffeprosesslov.⁷¹

3.3.2.3 Formålet med publiseringen

Som gjennomgangen over har vist, er det av underordnet betydning hva som utgjør en «medievirksomhet». Det springende punkt for avgrensningen av kildevernets rekkevidde er hvorvidt det aktuelle subjektet «i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting».^{72 73} Ordlyden «samme formål som aviser og kringkasting» viser hen til at den som påberoper seg kildevernet, må ha et journalistisk formål. Innholdet i, og rammene for, journalistisk formål som moment og avgrensningskriterium vil redegjøres for i det følgende.

Et første spørsmål som reiser seg er om det journalistiske formålet må knytte seg til virksomheten som sådan, eller om det er tilstrekkelig at den konkrete publikasjonen som er gjenstand for vurdering har et journalistisk formål. Denne problemstillingen aktualiseres av at moderne nyhets- og informasjonsformidlere kan ha «blandede formål». Eksempelvis kan en

---

⁷⁰ NOU 2016:24 s. 279.

⁷¹ *Ibid.* s. 279-280

⁷² Jf. strpl. § 125 femte ledd.

⁷³ Se NOU 2011:12 s. 135 hvor utvalget fastslår at det er en formålsvurdering som reelt sett foretas, og som er avgjørende i fastsettelsen av kildevernets saklige rekkevidde.

blogger eller dokumentarskapers virksomhet generelt være av underholdningsmessig karakter, men i en konkret sak kan de produsere tradisjonelt journalistisk materiale. Ordlyden i § 125 femte ledd «i hovedtrekk [...] samme formål som aviser og kringkasting», tilsier at det ikke kreves at virksomheten utelukkende har et journalistisk formål. Samtidig indikerer ordlyden «i hovedtrekk» at det journalistiske formålet må være fremtredende hos virksomheten, slik at eventuelle andre formål, herunder det rent underholdningsmessige, ikke må være dominerende.

I rettspraksis er det imidlertid slått fast at sider av medievirksomheter som ikke har direkte sammenheng med journalistisk virksomhet, ikke er dekket av kildevernet.⁷⁴ I Rt. 1976 s. 1219 fastslo Høyesterett at kommersielle annonser i aviser ikke var dekket av kildevernet. Dommen viser at det er det konkrete journalistiske formålet i det aktuelle publiserte verket som er gjenstand for formålsvurderingen. Perspektivet for formålsvurderingen er følgelig ikke knyttet til det publiserende subjekts formelle arbeidsområde, men den konkrete publikasjonen. Slik sett kan det argumenteres for at aktører med blandede formål kan påberope seg kildevernet, gitt at de i det konkrete tilfellet har et journalistisk formål.

Denne tilnærmingen underbygges av Høyesteretts argumentasjon i Rolfsen-saken. Høyesterett la til grunn at det ikke var problematisk at *filmprosjektet* var «omfattet av dette formålet».⁷⁵ Med «dette formålet» vises det til ordlyden «i hovedtrekk [...] samme formål som aviser og kringkasting» i § 125 femte ledd.⁷⁶ Det prinsipielt interessante her er at det er det konkrete *filmprosjektet*, og ikke filmskaperens virksomhet som sådan, som undergis en formålsvurdering.

I samme retning trekker Straffeprosessutvalgets forslag til ny straffeprosesslov (se over punkt. 3.3.2.2), hvor ordlyden som nevnt forslås endret for å legge til rette for at «privatpersoner som enten gjør slikt på fritiden eller som ledd i en rent profesjonell virksomhet [...] vil kunne omfattes».⁷⁷

Rettsstillingen for aktørene med blandede formål er noe uklar, og spørsmålet er i liten grad problematisert i rettskildene. Ordlyden i § 125 femte ledd tilsier at formålsvurderingen knytter seg til aktørens generelle arbeidsområde. Etter min oppfatning, med støtte i de ovennevnte

---

⁷⁴ Aarli, s. 424.

⁷⁵ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 49.

⁷⁶ *Ibid.* Avsnitt 48.

⁷⁷ NOU 2016:24 s. 279.

rettskildene, taler de beste grunner for at ordlyden ikke tillegges avgjørende betydning her, slik at det avgjørende for formålsvurderingen er om det kan konstateres et journalistisk formål for det konkrete arbeidet.

Når det gjelder innholdet i formålsvurderingen er det vanskelig å si noe generelt om vurderingen. Ordlyden «i hovedtrekk [...] samme formål som aviser og kringkasting» gir en viss veiledning i retning av at det må være tale om en form for nyhets- og informasjonsformidling. Hensyntatt hvilke formål kildevernreglene er ment å ivareta, kan man utvide forståelsen av ordlyden til at formidlingen må kunne yte et konstruktivt bidrag til samfunnsdebatten.⁷⁸ I så henseende er det ikke noe veien for at bloggere og andre moderne aktører skal kunne fylle et slik formål og således kunne omfattes av kildevernreglene. Videre gir ordlyden ikke svar på hvorvidt det skal foretas en objektiv eller subjektiv vurdering av journalistens formål. Det må anses klart at det legges en objektiv vurderingsnorm til grunn, hvis ikke kunne enhver publisist påberopt seg et journalistisk formål, som igjen kunne ført til at kildevernet ble misbrukt. En parallell kan her trekkes til vurderingen av «viktige samfunnsinteresser» i strpl. § 125 tredje ledd, hvor det ikke er tilstrekkelig at kilden selv eller journalisten mener opplysningen er av en slik art – det må objektivt sett være tale om viktige samfunnsinteresser.⁷⁹

Den formålsorienterte tilnærmingen åpner opp for at en vid krets av personer kan påberope seg kildevernet. Fokuset på det journalistiske formål ivaretar de grunnleggende målene bak kildevernreglene, herunder ønsket om et bredt menings- og ytringsmangfold. Sammen med pressens og journalisters rolle som samfunnets «vaktbikkje», tilsier dette at den vernede personkrets må være vid, slik at ikke bare tradisjonelle journalister, men enhver som opptrer som nyhetsformidler kan påberope seg vernet.⁸⁰

3.3.3 Sammenfatning og forholdet til interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd

Rettsstilstanden når det gjelder personkretsens rekkevidde er noe uavklart. Ytterpunktene er imidlertid klare, tradisjonelle journalister og mediebedrifter kan påberope seg kildevern, og motsatt kan publisister som objektivt sett ikke har noe journalistisk formål ikke påberope seg

---

⁷⁸ NOU 2011:12 s. 135.

⁷⁹ Lindahl, s. 110.

⁸⁰ Aall, s. 297.

vernet. Mellom ytterpunktene finner man bloggere, dokumentarskapere og andre moderne nyhets- og informasjonsformidlere. Spørsmålet om disse kan påberope seg kildevernet har i begrenset grad vært oppe i rettspraksis, og er i liten grad adressert eksplisitt i rettskildene for øvrig.

Etter min oppfatning må gjeldende rett i utgangspunktet forstås slik at så lenge publisisten i den konkrete saken objektivt sett kan sies å ha et journalistisk formål, faller vedkommende innenfor den beskyttede personkretsen i strpl. § 125. Således stilles det ikke krav til periodisk utgivelse eller redaktøransvar. Støtte for dette synspunktet finnes i rettspraksis.⁸¹ Tydeligst er antagelig Rolfsen-saken hvor Høyesterett slår fast at det ikke er bestridt at dokumentarskaperens filmprosjekt er omfattet av det journalistiske formålet, og at han derfor faller innenfor den vernede personkretsen, uten noen henvisning til et varighets- eller redaktørkrav.⁸² Som gjennomgått tilsier også hensynene bak kildevernreglene en vid personkrets. Derfor bør tilnærmingen for bloggere og andre moderne nyhetsformidlere være den samme som Høyesterett hadde for forfatterne i Edderkoppsaken – at de ikke i sin alminnelighet har vern, men så lenge det konstateres et journalistisk formål i den konkrete sak faller de innenfor den vernede kretsen.⁸³

Det kan rettes innvendinger mot tilnærmingen med en vid personkrets. Én innvending kan være at tilnærmingen ikke hensyntar hvorvidt den aktuelle formidleren arbeider etter alminnelige presseetiske retningslinjer. Straffeprosessutvalget legger i motivene til ny straffeprosesslov til grunn at i spørsmålet om en aktuell formidler omfattes av vernet må det ha en viss vekt hvorvidt formidleren har forpliktet seg til etiske retningslinjer for journalistisk virksomhet.⁸⁴ Slik sett kan det hevdes at en ren formålsvurdering ikke fanger opp hvorvidt aktøren er i stand til å ivareta et ytringsansvar, og således forebygge de negative følgene et kildevern kan føre med seg. Det trenger imidlertid ikke å være noen motsetning mellom formålsvurderingen og en vurdering av hvorvidt journalisten arbeider etter etiske retningslinjer. I vurderingen av det journalistiske formål vil det også kunne ha betydning hvorvidt journalisten kan ivareta sitt ytringsansvar og opptrer i samsvar med de etiske forventninger som stilles til journalistisk arbeid. En aktør som forsømmer ytringsansvaret sitt

---

⁸¹ Se tidligere henvisninger til Studentfilmsaken, Edderkoppsaken og Rolfsen-saken.

⁸² Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 49.

⁸³ Rt. 1992 s. 39 på s. 44-45.

⁸⁴ NOU 2016:24 s. 280.

og handler i strid med journalistiske etiske retningslinjer, vil gjerne ikke ha et journalistisk formål.

Videre må den vide personkretsen ses i sammenheng med interesseavveiningen som skal foretas etter strpl. § 125 tredje ledd. Som det vil bli redegjort for senere er terskelen for å pålegge vitneplikt høy. Den brede interesseavveiningen som skal foretas er imidlertid så åpen at det for yttergrensetilfellene, hvor det er tvilsomt om en aktør er omfattet av den vernede kretsen, kan kompenseres ved å ha en lavere terskel for å pålegge vitneplikt.⁸⁵ Slik sett kan strpl. § 125 tredje ledd være en sikkerhetsventil for uheldige virkninger av en vid personkrets, eksempelvis ved uetisk journalistisk arbeid.

Selv om interesseavveiningen i tredje ledd i utgangspunktet er bred og åpen, blir utfallet av helhetsvurderingen sjeldent pålegg om vitneplikt, og dermed er adgangen til å pålegge vitneplikt snever når det først konstateres at journalisten faller innenfor den vernede personkretsen. Aarli beskriver rettstilanden treffende med at ethvert krav om vitneplikt «starter i motbakke».⁸⁶ Særlig treffende er dette for tilfeller der journalisten avdekker forhold det er av «samfunnsmessig betydning å få gjort kjent» etter strpl. § 125 tredje ledd andre punktum. Her er kildevernet tilnærmet absolutt.⁸⁷ Dette kan føre til at interesseavveiningen i realiteten blir en illusorisk sikkerhetsventil, ved at de uheldige virkningene av kildevernet ikke kan motvirkes. Den høye terskelen bygger imidlertid på rettspraksis som hovedsakelig omhandler de tradisjonelle mediene. At terskelen for inngrep er høy i disse tilfellene, utelukker ikke en mer fleksibel tilnærming med en lavere terskel i yttergrensetilfellene. Ettersom Høyesterett ikke har tatt stilling til denne problemstillingen, er det vanskelig å ta stilling til hvordan en slik fleksibel tilnærming vil fortone seg i praksis. Men det er vanskelig å se at det er noe i veien for å operere med to ulike inngrepsterskler, slik at interesseavveiningen i tredje ledd blir en viktig og praktisk anvendelig sikkerhetsventil i yttergrensetilfellene.

---

⁸⁵ *L.c.* hvor Utvalget uttaler at «i visse tilfeller kan det ligge usikkert om en aktivitet bør være omfattet av vernet, og terskelen for inngrep bør nok ligge noe lavere i begrepets yttergrense».

⁸⁶ Aarli, s. 438.

⁸⁷ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29.

4 Kildevernets materielle virkeområde – *hvilken type informasjon er vernet?*

4.1 Grunnvilkårene for at informasjon skal være vernet

Dersom informasjon skal være vernet etter strpl. § 125, er det antatt at tre minstevilkår må være oppfylt.⁸⁸ For det første stilles det et *betroelsesvilkår* etter ordlyden, når det kreves at informasjonen er «betrodd» til en journalist til «bruk i hans virksomhet» jf. § 125 første ledd andre punktum jf. andre og femte ledd. Ordlyden «betrodd» tilsier at kilden aktivt gir journalisten informasjon, med den hensikt at informasjonen brukes i journalistens virke. Paragraf 125 er utformet slik at det etter ordlyden kun gjelder et betroelsesvilkår for upublisert materiale.⁸⁹ Det følger imidlertid av rettspraksis at publisert informasjon som journalister har fått kunnskap til som privatpersoner eller ved egne iakttagelser og observasjoner, faller utenfor kildevernet.⁹⁰ I disse tilfellene foreligger det ikke en betroelsesrelasjon. Det samme har blitt lagt til grunn av EMD for såkalte «undercover-journalister».⁹¹ At det skal gjelde et betroelseskrav også for publisert materiale, er en naturlig følge av at kildevernreglene skal verne tillitsrelasjonen mellom journalist og kilde, og utenfor betroelsestilfellene foreligger det ikke en slik tillitsrelasjon. Følgelig er det uomtvistet at det også gjelder et betroelseskrav for kilder til publisert materiale.⁹²

Det andre grunnvilkåret er at informasjonen må være betrodd «til bruk i hans virksomhet», jf. strpl. § 125. Vilkåret inngår i utgangspunktet i betroelsesvilkåret, men har i teorien blitt skilt ut som et eget vilkår.⁹³ Vilkåret viser hen til at opplysningene må være ment til *bruk i journalistisk øyemed*. Følgelig vil ikke kildevernet omfatte betroelser som er gjort i tilknytning til den administrative og kommersielle delen av den journalistiske virksomhet og betroelser som er gitt i vennskaps- eller familieforhold.⁹⁴

---

⁸⁸ Øyen, s. 386.

⁸⁹ Aarli, s. 429.

⁹⁰ Se Rt. 1992 s. 407 på s. 408 og Rt. 1995 s. 147 på s. 149.

⁹¹ I *Nordisk film & TV A/S mot Danmark*, legger EMD til grunn at de som ble filmet av slike undercover-journalister «cannot be regarded as sources of journalistic information in the traditional sense».

⁹² Aarli s. 428.

⁹³ Øyen s. 386.

⁹⁴ *l.c.*

Det tredje grunnvilkåret er antatt å være at informasjonen *ikke er publisert eller allment kjent*.⁹⁵ Et slikt krav følger ikke av ordlyden, men er en konsekvens av at kildevernreglene er gitt for å sikre hemmelighold.⁹⁶ Ettersom informasjon som journalisten selv har publisert vil være allment kjent, vil elementet av hemmelighold mangle, og innholdet i det vedkommende har publisert nyter derfor ikke kildevern.⁹⁷ Det kan imidlertid ikke oppstilles et vilkår om at kildens identitet må være ukjent for at kildevernet skal komme til anvendelse. Som det vil fremgå av punkt 5.2 under, bortfaller ikke journalistens rett til å forholde seg taus selv om kilden er allment kjent.

Spørsmålet i det følgende er konkret hvilken informasjon som omfattes av kildevernet, og som journalisten dermed kan nekte å forklare seg om.

4.2 Kildeavslørende opplysninger

Det fremgår av strpl. § 125 første ledd at redaktører og journalister kan nekte å svare på spørsmål om «hvem som er *forfatter* til en artikkel eller melding i skriftet eller *kilde* for opplysninger i det» (min kursivering). Bestemmelsen gir både en anonymitetsrett til forfattere og kildevern til journalister. Ettersom kildevilkåret er det mest praktiske,⁹⁸ og det er det som er temaet for denne oppgaven, vil anonymitetsrett for forfattere ikke behandles i det følgende.

Ordlyden «hvem som er [...] kilde for opplysninger» tilsier at de opplysninger som er vernet, er personlig informasjon som identifiserer kilden.⁹⁹ Slik informasjon kan for det første være *direkte kildeavslørende* informasjon, som navn, adresse, telefonnummer, e-postadresse, brukerkonti på sosiale medier mv. Selv om det ikke fremgår direkte av ordlyden er det lagt til grunn i forarbeidene at journalister også kan nekte å svare på spørsmål som *indirekte* kan avsløre kildens identitet, typisk spørsmål som sirkler inn kilden uten direkte å røpe vedkommende.¹⁰⁰ Dette ble også lagt til grunn i Rt. 1992 s. 39 hvor Høyesterett fastslo at «det heller ikke kan stilles spørsmål hvor formålet ikke er å komme på spor etter kilden, men hvor det kan bli resultatet».¹⁰¹ Spørsmålene forfatterne i saken kunne nekte å svare på var blant

---

⁹⁵ Øyen, s. 386.

⁹⁶ *L.c.*

⁹⁷ *L.c.*

⁹⁸ Aarli, s. 426.

⁹⁹ Lindahl, s. 94.

¹⁰⁰ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 15.

¹⁰¹ Rt. 1992 s. 39 på s. 51.

annet om visse navngitte personer hadde bedt dem om kildevern, og om de hadde mottatt informasjon fra andre enn visse navngitte personer. Det er klart at også slik indirekte kildeavslørende informasjon er omfattet, all den tid kildevernet ville blitt illusorisk dersom vitnefritaket kunne omgås gjennom mer eller mindre kreativ spørsmålsstilling.

Informasjonen som vil, eller potensielt kan, avsløre kildens identitet er vernet uavhengig av om materialet er publisert eller ikke.¹⁰² Videre er det ved tilfeller av beslag fra politiet ikke nødvendig at politiet har hatt til hensikt å avsløre kilder, eller at beslaget faktisk inneholder kildeopplysninger, så lenge ransakelsesbeslutningen er utformet slik at beslagsmateriale *kan* avsløre kilder.¹⁰³ I det følgende skal det tas stilling til om kildevernet rekker videre til også å omfatte informasjon som ikke er kildeavslørende.

4.3 Ikke-kildeavslørende opplysninger – *upublisert materiale*

Journalister vil etter og under arbeidet med en sak sitte på råmateriale som ikke er publisert, og som ikke i seg selv inneholder informasjon som kan avsløre identiteten til kilden(e). Eksempler på slikt materiale er lyd- og videoopptak, dokumenter og samtalelogger. Selv om materialet ikke inneholder kildeavslørende opplysninger, kan materialet inneholde opplysninger som kan bidra til å opplyse saken og dermed være nyttig for politiet i deres etterforskning. I presseetikken er hovedregelen at upublisert materiale ikke skal utleveres til utenforstående.¹⁰⁴ I det følgende skal det redegjøres for om ikke-kildeavslørende upublisert materiale omfattes av kildevernets materielle virkeområde.

4.3.1 Det tradisjonelle synspunktet

Den informasjon som er vernet etter strpl. § 125 første punktum er som tidligere nevnt informasjon om «hvem som er [...] kilde for opplysninger». Ordlyden retter seg klart nok mot kildeavslørende informasjon, og således faller ikke-kildeavslørende upublisert materiale etter ordlyden utenfor kildevernet. I samsvar med ordlyden har utgangspunktet i norsk rett

---

¹⁰² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 38 og NOU 2011:12 s. 131.

¹⁰³ Se Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 56.

¹⁰⁴ Vær varsom-plakatens punkt 3.6.

tradisjonelt vært at kildevernet kun kommer til anvendelse når informasjonen avslører journalistenes anonyme kilder.¹⁰⁵

Det er illustrerende for den tradisjonelle tilnærmingen at journalisters forsøk på å nekte å utlevere ikke-kildeavslørende upublisert materiale, aldri har ført frem i rettspraksis.¹⁰⁶ Den første gruppe av typetilfeller som har blitt avslått i rettspraksis er når det ikke foreligger en betroelsesrelasjon mellom påstått kilde og journalist. I Rt. 1996 s. 1375 (MC-fotosaken) ble Aftenposten i en drapssak pålagt å utlevere fotografier avisen hadde av et møte mellom MC-miljøer i Oslo. Fotografiene var journalistens egne iakttagelser, og ble ikke tatt som ledd i en fortrolig kilderelasjon.

Det andre typetilfellet knytter seg til tilfeller der det beviselig er en kilde- og betroelsesrelasjon. Også i slike tilfeller har kildevernet ikke blitt ansett anvendelig overfor ikke-kildeavslørende opplysninger. I Rt. 1997 s. 1734 (Basehopp) hadde en journalist gitt løfte om anonymitet til personer som ulovlig skulle foreta basehopp på et fabrikkområde. Høyesteretts kjæremålsutvalg la til grunn at det kun er kildens identitet som er vernet, og kom til at journalisten måtte tåle beslag i filmruller som kunne tjene som bevis.¹⁰⁷ Tilsvarende ble lagt til grunn i Rt. 1999 s. 532 (Notatblokk), hvor det med henvisning til Basehoppssaken ble uttalt at strpl. § 125 «verner utelukkende identiteten til kildene, den verner ikke andre opplysninger som er gitt til en journalist».¹⁰⁸ Videre la Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt. 2007 s. 1507 (Legejuks), som gjaldt kildevern for ikke-kildeavslørende lydopptak av samtaler mellom en journalist og de tiltalte, til grunn at de «ikke [kan] se at det er grunnlag for noen utvidende fortolkning av § 125 til å gjelde materiale som i denne saken».¹⁰⁹

Den gjennomgatte rettspraksis viser at norsk rett frem til 2007 kategorisk har avvist kildevern for ikke-kildeavslørende upublisert materiale.

4.3.2 Utviklingen i rettskildebildet

I senere tid har det skjedd en utvikling i rettskildebildet. Utviklingen er særlig drevet frem av EMDs praksis. Særlig sentral er EMDs avvisningsdom i *Nordisk Film & TV A/S mot*

---

¹⁰⁵ Lindahl, s. 153.

¹⁰⁶ Aarli, s. 430.

¹⁰⁷ Rt. 1997 s. 1734 på s. 1735.

¹⁰⁸ Rt. 1999 s. 532 på s. 533.

¹⁰⁹ Rt. 2007 s. 1507 avsnitt 17.

Danmark fra 2005. Saken gjaldt et dansk TV-selskap som i forbindelse med en straffesak mot en mistenkt pedofil ble pålagt å utlevere uredigert råmateriale for en kommende dokumentar. Ettersom journalisten som lagde dokumentaren hadde gått «undercover», forelå det ingen betroelsesrelasjon til de mistenkte pedofile. EMD la derfor til grunn at «[t]he applicant company was not ordered to disclose its journalistic source of information. Rather, it was ordered to hand over part of its own research-material».¹¹⁰ EMD går deretter videre og gir en prinsipielt viktig uttalelse:

«The Court does not dispute that Article 10 of the Convention *may be applicable* in such a situation and that *a compulsory hand over of research material may have a chilling effect on the exercise of journalistic freedom of expression*. [...] However, this matter can only be properly addressed in the circumstances of a given case»¹¹¹ (min kursivering).

EMD slår med dette fast at ikke-kildeavslørende upublisert materiale kan omfattes av kildevernet i EMK art. 10, begrunnet i den langsiktige effekten vitneplikt vil ha på journalisters arbeidsvilkår. Saken ble imidlertid avvist på grunnlag av at klagen ble ansett som «manifestly ill-founded» etter EMK art. 35.¹¹² EMD tok derfor ikke konkret stilling til om bevisplikten for det ikke-kildeavslørende upubliserte materialet utgjorde en krenkelse av art. 10, og den ovennevnte uttalelsen er følgelig å regne som et obiter dictum. Uttalelsen er allikevel en prinsipielt viktig avklaring av at slikt materiale *kan* være vernet etter EMK art. 10.

I lys av *Nordisk Film & TV*-saken er den tradisjonelle kategoriske avvisningen av vern for upublisert materiale i norsk rett formodentlig ikke i samsvar med EMDs forståelse av kildevernet etter EMK art. 10.¹¹³ Det er derfor overraskende at *Nordisk Film & TV*-saken ikke ble problematisert i spørsmålet om utvidende tolkning av strpl. § 125 i Legejukssaken (Rt. 2007 s. 1507). Det må også anses mangefult at Medieansvarsutvalget ikke tok stilling til hvilken betydning EMDs uttalelse hadde for fortolkningen av strpl. § 125, men nøyde seg med å slå fast at «hensynet til pressens arbeidsmåte [ikke] kan [...] begrunne en utvidende tolkning av bestemmelsene».¹¹⁴ Utvalget uttaler imidlertid at man bør ta «høyde for at det *kan*

---

¹¹⁰ *Nordisk Film & TV A/S mot Danmark* (2005) s. 11.

¹¹¹ *l.c.*

¹¹² *Ibid.* side 13.

¹¹³ Lindahl, s. 154.

¹¹⁴ NOU 2011:12 s. 131.

komme avgjørelser fra EMD der det gis et visst vern til ikke-kildeavslørende journalistisk materiale». ¹¹⁵

I Rt. 2015 s. 1286 (Rolfsen) kom det imidlertid en prinsipielt viktig avklaring av spørsmålet om vern av ikke-kildeavslørende upublisert materiale i norsk rett. Politiet hadde her tatt beslag i upublisert filmmateriale hos en dokumentarskaper, som arbeidet med en dokumentar om norske borgere som vervet seg som fremmedkrigere i Syria. Med henvisning til *Nordisk Film & TV*-saken la Høyesterett til grunn at etter EMDs praksis «kan i spesielle tilfeller også upublisert materiale som ikke inneholder informasjon som kan føre til avsløring av en kildes identitet, nyte et visst vern». ¹¹⁶ Men ettersom det beslaglagte materialet her ikke ville avsløre uidentifiserte kilder, avstår Høyesterett fra å gå nærmere inn på dette spørsmålet, og uttalelsen var følgelig et obiter dictum.

Et vern for ikke-kildeavslørende upublisert materiale fordrer en utvidende tolkning av strpl. § 125. Utgangspunktet for at en bestemmelse skal kunne tolkes utvidende er at det må være tilstrekkelig rettskildemessige holdepunkter for en slik tolkning. ¹¹⁷ Kierulf har i teorien lagt til grunn at etter Høyesteretts obiter dictum i Rolfsen-saken, er upublisert materiale nå generelt vernet. ¹¹⁸ Denne slutningen fra Rolfsen-saken gjøres uten at rettskildegrunnlaget for en slik slutning problematiseres. Som nevnt er EMDs uttalelser om ikke-kildeavslørende upublisert materiale i *Nordisk Film & TV*-saken et obiter dictum, og når Høyesterett i sitt eget obiter dictum bygger på EMDs obiter dictum, står vi overfor en uvanlig og kompleks rettskildesituasjon. Heller ikke i forslaget til ny straffeprosesslov, hvor det med henvisning til Rolfsen-saken og *Nordisk Film & TV*-saken foreslås et generelt vern for upublisert materiale, problematiseres rettskildegrunnlaget nevneverdig. ¹¹⁹ Etter min oppfatning gjør det spesielle og noe spinkle rettskildegrunnlaget at det ikke uten videre kan sluttes fra Rolfsen-saken at vi har fått en endelig avklaring av om ikke-kildeavslørende upublisert materiale er vernet etter strpl. § 125. Det må foretas en mer inngående vurdering av om det er rettskildemessig

---

¹¹⁵ *Ibid.* s. 132.

¹¹⁶ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 58.

¹¹⁷ Nygaard, s. 227.

¹¹⁸ Kierulf, s. 59 hvor hun anser det som «rettslig vunnet ved saken» at upublisert materiale nå er generelt vernet.

¹¹⁹ NOU 2016:24 s. 279. Problemstillingen kunne og burde også vært identifisert og problematisert i NOU 2011:12.

grunnlag for en utvidende tolkning, med særlig henblikk på om det foreligger en overvekt av legislative hensyn som tilsier en utvidende tolkning.¹²⁰

Som et utgangspunkt tilsier hensynet til demokratisk legitimitet og lovgiverviljen forsiktighet med å tolke lovteksten utvidende. De legislative hensynene og verdipremissene vil imidlertid variere etter rettsområdet man befinner seg på.¹²¹ Adgangen til å tolke lovteksten utvidende er minst på legalitetsprinsippets område, særlig til borgernes ugunst. En utvidende fortolkning av strpl. § 125 til å omfatte ikke-kildeavslørende upublisert materiale vil imidlertid ikke være til borgernes ugunst.

På tross av at uttalelsen om upublisert materiale i Rolfsen-saken er et obiter dictum, er den prinsipielt viktig. Høyesterett har aldri tidligere uttrykt at ikke-kildeavslørende upublisert materiale kan være vernet etter strpl. § 125.¹²² I lys av Høyesteretts rettsskapende funksjon, må derfor uttalelsen anses som et tydelig signal som må tillegges betydelig rettskildemessig vekt.¹²³ Dette underbygges av at Høyesteretts standpunkt sikrer at strpl. § 125 gir det samme vernet som EMK art. 10.

Videre må det vurderes hvilken støtte en utvidende tolkning har i de legislative hensynene bak strpl. § 125.¹²⁴ Formålet bak kildevernreglene er som tidligere nevnt å verne pressen som fri og uavhengig samfunnsaktør (demokratihensynet). Den konkrete begrunnelsen i *Nordisk Film & TV*-saken, som også er vist til av Høyesterett, er at en plikt til å utlevere upublisert materiale kan ha en «chilling effect» på den journalistiske friheten.¹²⁵ Dersom bevis- og vitneplikt skal pålegges for opplysninger som er betrodd en journalist, uavhengig av om de er kildeavslørende, vil det på sikt svekke journalisters arbeidsvilkår.¹²⁶ Følgelig har en utvidende tolkning støtte i formålet og hensynene bak kildevernreglene.

På den andre siden har det vært reist innvendinger mot en utvidende tolkning av strpl. § 125. Aarli har argumentert for at det vil være uheldig å utvide det materielle virkeområde til også å omfatte upublisert materiale.¹²⁷ Hun begrunner synspunktet i at «slikt materiale kan være av

---

¹²⁰ Se Nygaard s. 227 der det tas til ordet for at det i spørsmål om utvidende tolkning bør velges det alternativ som representerer «overvekt av legislative omsyn».

¹²¹ *Ibid.* s. 231.

¹²² Kierulf, s. 59.

¹²³ Se Nygaard s. 47 om Høyesteretts rettsskapende funksjon.

¹²⁴ *Ibid.* s. 227.

¹²⁵ Se Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 57.

¹²⁶ Lindahl, s. 155.

¹²⁷ Aarli. s. 430-431.

svært variabel karakter, og det er tvilsomt om det nærmest absolutte kildevernet vil gi utrykk for en adekvat verdiprioritering for alle de interessekonfliktene som kan oppstå». ¹²⁸ EMD påpeker imidlertid eksplisitt i *Nordisk Film & TV*-saken at vernet for ikke-kildeavslørende upublisert materiale ikke vil være like sterkt som tilfeller der kilder kan avsløres. ¹²⁹ Det er nærliggende å tolke Høyesteretts forbehold om at slikt upublisert materiale kan «nyte et visst vern» ¹³⁰ i samme retning. I tillegg fastslås det i forslaget til ny straffeprosesslov, hvor det foreslås et generelt vern av upublisert materiale, at inngrep i kildevernet «lettere [vil] kunne tillates dersom det bringes på det rene at ingen kilder står i fare for å bli avslørt». ¹³¹ Innvendingene Aarli fremsetter mot et generelt vern for upublisert materiale fremstår derfor lite treffende, ettersom terskelen for inngrep i kildevernet vil være lavere og dermed er ikke det tilnærmede absolutte kildevernet overførbart til vernet for upublisert materiale. På samme måte som ved avgrensingen av kildevernets personkrets, vil da interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd kunne fungere som en sikkerhetsventil mot uønskede virkninger av et generelt vern av upublisert materiale.

Konklusjonen blir etter dette at ikke-kildeavslørende upublisert materiale må antas vernet etter strpl. § 125. Støtte for dette finnes særlig i de nye føringene fra EMD og Høyesterett i Rolfsen-saken, som må tillegges betydelig vekt. I tillegg har en utvidende tolkning støtte kildevernets formål. Eventuelle betenkeligheter ved et generelt vern av upublisert materiale vil være tilstrekkelig ivaretatt ved at terskelen for inngrep settes lavere i interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd. Slik sett er den nye ordlyden som foreslås i utkastet til ny straffeprosesslov dekkende for hvilke opplysninger som er vernet, når det foreslås at kildevernet utvides til å omfatte «opplysninger fra fortrolig kommunikasjon i sitt journalistiske virke *eller* om kilde til opplysningene» ¹³² (min kursivering).

---

¹²⁸ *l.c.*

¹²⁹ *Nordisk Film & TV A/S mot Danmark* (2005) s. 11.

¹³⁰ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 58.

¹³¹ NOU 2016:24 s. 279.

¹³² NOU 2016:24 s. 40, lovutkastets § 9-4 første ledd.

5 Kan kilden oppheve journalistens kildevern?

5.1 Presentasjon av problemstillingen(e)

Spørsmålet om kilden selv kan oppheve journalistens kildevern er aktuelt i to typetilfeller. For det første kan det tenkes at politiet eller andre som krever at forklaring gis har sporet opp mulige kilder, og disse deretter har samtykket til at journalisten forklarer seg og angir deres identitet. For det andre kan kilden selv stå frem som kilde, eller på andre måter anses som allment kjent. Det kan umiddelbart virke overraskende at det i det hele tatt skal være problematisk å pålegge en journalist vitneplikt i disse tilfellene. Betenkelighetene ved å pålegge vitneplikt i disse tilfellene er knyttet til den langsiktige effekten vitneplikt vil ha for journalistenes arbeidsvilkår. Etersom kildevernreglene ikke er primært begrunnet i hensynet til kilden, blir det sentrale spørsmålet hvordan pressens arbeidsvilkår vil påvirkes dersom kilden kan oppheve journalistens kildevern.

5.2 Samtykke fra kilden

I presseetikken åpner Vær Varsom-plakaten punkt 3.5 for at journalister kan oppgi kilden sin hvis dette er «uttrykkelig avtalt med vedkommende». Dette er imidlertid omstridt i presseetikken, og Norsk Redaktørforening anbefaler at dette prinsippet ikke skal følges i praksis.¹³³ Som gjennomgangen under vil vise er dette et av de få spørsmålene der det rettslige vernet går lenger, og gir et sterke vern enn de presseetiske reglene.

Spørsmålet om samtykkets betydning for kildevernet ble prinsipielt avklart i Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen). Kontrollutvalget for overvåknings- og sikkerhetstjenesten hadde her innhentet samtykkeerklæringer fra flere av informantene journalistene hadde brukt. Høyesterett la imidlertid til grunn at «[s]amtykke fra en mulig kilde kan ikke uten videre medføre at retten etter § 209 [nå § 125] til å nekte å oppgi kilden faller bort».¹³⁴ Følgelig kunne ikke

---

¹³³ Lindahl s. 100.

¹³⁴ Rt. 1992 s. 39 på s. 48.

Samtykkeerklæringene fra kildene være av avgjørende betydning slik at journalistens kildevern ble opphevet. Avgjørelsen har også fått tilslutning i forarbeidene.¹³⁵

Høyesterett begrunnet sitt standpunkt i hensynene bak kildevernreglene og de uheldige konsekvensene opphevelse av kildevernet ville ha for pressens arbeidsvilkår.¹³⁶ Høyesterett argumenterte med at personer i de antatte kildekretsene kunne bli utsatt for et press om å samtykke, og at en eventuell motvillighet mot å samtykke vil kunne oppfattes mistenkelig, ved at det etterlates et inntrykk om at vedkommende har noe å skjule.¹³⁷ Det vises også til at situasjonen kan ligge slik at en journalisten bygger på flere kilder, og at en forklaring om en av kildene dermed ikke kan gis uten at de andre i kildekretsen avsløres.¹³⁸

Edderkoppsaken kan imidlertid ikke forstås slik at det gjelder et absolutt forbud mot å pålegge vitneplikt når samtykke foreligger. Dette følger av Høyesteretts reservasjon om at samtykke «ikke uten videre» medfører at kildevernet bortfaller.¹³⁹ Reservasjonen åpner for at domstolene må foreta en konkret vurdering av hvorvidt vitneplikt skal pålegges som følge av samtykke i den enkelte sak.¹⁴⁰ I forarbeidene åpnes det for at samtykke fra en mulig kilde kan være avgjørende, gitt at man er fullt sikret at alle de mulige kilder har samtykket.¹⁴¹ Men som det påpekes i de samme forarbeidene kan dette kun sikres hvis kilden selv har stått frem.¹⁴² Det er tvilsomt om forarbeidene på dette punkt gir en treffende beskrivelse av gjeldende rett. Som det vil fremgå av punkt 5.3 under kan ikke vitneplikt uten videre pålegges der kilden selv har stått frem. Dermed fremstår det uklart i hvilke tilfeller samtykke kan være av avgjørende betydning. Det kan imidlertid ikke utelukkes at det kan oppstå tilfeller der en konkret vurdering kan føre til at samtykket får avgjørende betydning. Det må allikevel kunne sies å være en klar presumsjon for at et samtykke fra mulige kilder ikke opphever journalistens kildevern.

---

¹³⁵ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 18.

¹³⁶ Rt. 1992 s. 39 på s. 48.

¹³⁷ *l.c.*

¹³⁸ *l.c.*

¹³⁹ *l.c.*

¹⁴⁰ Lindahl, s. 99.

¹⁴¹ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 18.

¹⁴² *l.c.*

5.3 Når kilden er kjent

5.3.1 Analyse av Rt. 2011 s. 1266

Spørsmålet om journalisters kildevern bortfaller når kilden er kjent, er mer omdiskutert. I Rt. 2011 s. 1266 var spørsmålet hvorvidt en journalist fra Dagens Næringsliv hadde rett til å nekte å oppgi sin kilde, som hadde stått frem, da hun skulle vitne i en straffesak som gjaldt markedsmanipulasjon og innsidehandel. Høyesterett (dissens 3-2) kom til at kildevernet ikke kom til anvendelse, når kilden selv hadde stått frem og bekreftet sin rolle. Saken ble klaget inn for EMD og i oktober 2017 ble Norge dømt for å ha krenket EMK art. 10 ved å pålegge journalisten vitneplikt (*Becker mot Norge*). I det følgende vil henholdsvis Høyesteretts og EMDs avgjørelser analyseres.

Ordlyden i strpl. § 125 gir ingen holdepunkter for å fastslå at vitnefritak for journalister er betinget av at kilden er ukjent. Dermed er det etter ordlyden ikke noe krav om at kilden ikke selv har stått frem, eller at det på annen måte er allment kjent hvem som er kilden.

Høyesteretts flertall tok tilsvarende utgangspunkt i den tause ordlyden, men fastslår deretter at ordlyden ikke kan tillegges avgjørende vekt.¹⁴³ Dette ble blant annet begrunnet i at det av forarbeidene ikke fremgår at lovgiver med den valgte ordlyd eksplisitt har tatt stilling til spørsmålet om vitneplikt der kilden er kjent.¹⁴⁴ Flertallet fastslår deretter at det avgjørende er om de hensyn som begrunner hovedregelen om vitnefritak også kan tillegges vekt der kilden har forklart seg og bekreftet sin rolle.¹⁴⁵

Med henvisning til rettspraksis hvor Høyesteretts kjæremålsutvalg har forutsatt at det er en forutsetning for kildevern at kilden er ukjent, samt forarbeider, slår flertallet fast at kildevernet ikke kommer til anvendelse når kilden har stått frem og trolig også når «det på annet grunnlag er etablert utenfor enhver rimelig tvil hvem som er kilden».¹⁴⁶ Spørsmålet har imidlertid i liten grad blitt identifisert og problematisert eksplisitt i de nevnte kildene.¹⁴⁷ Derfor gir forarbeidene og rettspraksis begrenset veiledning. Det er de underliggende hensyn

---

¹⁴³ Rt. 2011 s. 1266 avsnitt 28-29.

¹⁴⁴ *l.c.*

¹⁴⁵ *Ibid.* avsnitt 29.

¹⁴⁶ *Ibid.* avsnitt 42.

¹⁴⁷ *Ibid.* avsnitt 52 (mindretallet).

og formålsbetraktninger som skiller flertallet og mindretallets vota, og det er disse betraktningene som skal behandles i det følgende.

Den langsiktige virkningen («chilling effect») blir vektlagt forskjellig av flertallet og mindretallet. Flertallet fremhever at dersom forklaringsplikt blir begrenset til de tilfeller hvor kilden selv har stått frem, eller på annen måte er kjent, vil kilden selv vite at vedkommende kontrollerer når forklaringsplikt for journalisten skal oppstå.¹⁴⁸ Ut fra dette mener flertallet at en forklaringsplikt i slike tilfeller ikke vil føre til økt skepsis til å formidle informasjon til pressen.¹⁴⁹ Dermed mener flertallet at vitneplikt ikke vil ha en «chilling effect» på pressens arbeidsvilkår.

Mindretallet har en annen tilnærming og vurderer den langsiktige virkningen annerledes. Deres utgangspunkt er at å pålegge forklaringsplikt vil åpne for bevisførsel for hvem som er kilde, og således legges til rette for en «klappjakt» på kildene.¹⁵⁰ Dette vil etter mindretallets oppfatning svekke pressens arbeidsvilkår vesentlig, og samfunnsinteressen i en fri og sannhetssøkende presse vil bli skadelidende.¹⁵¹ Etter min oppfatning anlegger flertallet et for snevert perspektiv. I sin langsiktighetsvurdering forutsetter flertallet at kilden er kjent og dermed overses prosessen som leder til at kilden blir kjent. Dermed går flertallet glipp av et vesentlig poeng, nemlig at det er prosessen som leder frem til at kilden blir kjent, enten det skjer gjennom press eller etterforskning, som i seg selv kan ha en «chilling effect» på pressens kildetilfang og arbeidsvilkår som sådan.

Videre legger flertallet til grunn at forklaringsplikt ikke vil svekke allmennhetens tiltro til at pressen vil beskytte sine kilder. Begrunnelsen er at journalistene ikke pålegges å avdekke sine kilder, men kun å konstatere kildens rolle, som har blitt kjent på annet grunnlag.¹⁵² Også her anlegger flertallet et noe snevert syn i konsekvensbetraktningene. I teorien kan enhver person stå frem og hevde å være kilde, men det er kun journalisten som vet hvilke kilder vedkommende faktisk har brukt.¹⁵³ Således er det kun journalisten selv som kan bekrefte sannhetsgehalten i den antatte kildens påstand, eller andre forhold identifiseringen måtte bygge på. Det er derfor treffende når mindretallet med grunnlag i hensynet til å oppnå et

---

¹⁴⁸ Rt. 2011 s. 1266 avsnitt 31.

¹⁴⁹ *l.c.*

¹⁵⁰ *Ibid.* avsnitt 56.

¹⁵¹ *l.c.*

¹⁵² *Ibid.* avsnitt 32.

¹⁵³ Se Aarli s. 433.

effektivt kildevern og demokratihensyn legger til grunn at det ikke kan tillates at «journalister skal bli presset til å bekrefte eller avkrefte at den som fremstår som kilde, faktisk er kilde, selv om det skulle foreligge tungtveiende beviser for at vedkommende er det».¹⁵⁴

Den siste prinsipielle uenigheten mellom flertallet og mindretallet knytter seg til hvorvidt det kan trekkes en analogi fra samtykketilfellene til der kilden selv har stått frem. Flertallet mener at tilfellene ikke kan behandles likt, fordi det i samtykketilfellene gis samtykke i tillitt til at journalisten vil respektere kildevernet så lenge det ikke er kjent hvem som er kilden.¹⁵⁵ Derfor vil forklaringsnektelse fra journalisten etter flertallets oppfatning normalt «fremstå som et slag i luften»¹⁵⁶ – underforstått uberettiget.

Mindretallet anser derimot situasjonene langt på vei analoge, og tar til ordet for samme løsning som i samtykketilfellene. Dette begrunnes blant annet i at en person uriktig kan fremstå som kilde, med den hensikt å sirkle inn den egentlige kilden gjennom en eliminasjonsmetode.¹⁵⁷ Videre fremholder mindretallet at journalister kan ha flere kilder, og at forklaringsplikt vil kunne avsløre kontakt med andre kilder.¹⁵⁸ Også i denne vurderingen er mindretallet grundigere i sin vurdering, og anlegger et bredere og mer langsiktig perspektiv på hvilken konsekvens forklaringsplikt vil ha. Mindretallet har også en mer nyansert tilnærming, som viser seg ved at det tas høyde for at personer uriktig kan fremstå som kilde, mens flertallet virker ubetinget å legge til grunn at kilden som står frem er den faktiske kilde. Jeg slutter meg derfor til mindretallets analogi til samtykketilfellene, og er enig i at uavhengig av om kilden har samtykket til å bli avslørt, eller selv står frem, vil det representere en «uthuling av journalisters rett til kildevern om den som er kilde, skal ha anledning til å oppheve journalistens rett».¹⁵⁹

Etter dette har mindretallets votum etter min oppfatning de beste grunner for seg. Ettersom lovttekst, forarbeider og rettspraksis gir begrenset veiledning for hvordan spørsmålet skal løses, vil avgjørelsen langt på vei bero på en avveining av de relevante reelle hensyn. Som

---

¹⁵⁴ Rt. 2011 s. 1266 avsnitt 59.

¹⁵⁵ *Ibid.* avsnitt 33.

¹⁵⁶ *l.c.*

¹⁵⁷ *Ibid.* avsnitt 59.

¹⁵⁸ *l.c.*

¹⁵⁹ *Ibid.* avsnitt 58.

gjennomgangen viser, har mindretallets synspunkter best støtte i de hensyn som begrunner kildevernreglene.¹⁶⁰

5.3.2 Becker mot Norge

Dommen i Rt. 2011 s. 1266 ble klaget inn for EMD. Da Høyesterett avsa sin dom i Rt. 2011 s. 1266, forelå det ingen avgjørelse fra EMD der det var tatt stilling til om kildevernet kom til anvendelse der kilden selv hadde stått frem eller kildens identitet var kjent på annet grunnlag. I 2013 kom det imidlertid to avgjørelser fra EMD som langt på vei la føringer for hvilket resultat EMD ville komme til i *Becker mot Norge*. I *Nagla mot Latvia* var det spørsmål om ransaking og beslag hjemme hos en journalist utgjorde en krenkelse av EMK art. 10. Latvia hadde anført at ransakingen ikke medførte et inngrep i kildevernet ettersom kilden allerede var kjent for myndighetene gjennom deres etterforskning. EMD fastslo imidlertid at:

«[t]he distinguishing feature lies not, as the Government suggested, in the fact that I.P.'s identity had been known to the investigating authorities prior to the applicant's search, which fact *does not remove the applicant's protection* under Article 10 of the Convention»¹⁶¹ (min kursivering).

Det faktum at kilden var kjent opphevet følgelig ikke journalistens kildevern. Tilsvarende synspunkt ble lagt til grunn av EMD i *Saint-Paul Luxembourg S.A mot Luxembourg*, der EMD fastslo at ransaking og beslag hos en avisredaksjon utgjorde et inngrep i EMK art. 10, selv om kilden var kjent.¹⁶² Disse uttalelsene var prinsipielt viktige avklaringer av kildevernets rekkevidde der kilden var blitt *kjent gjennom etterforskning*. Rekkevidden skulle i *Becker mot Norge* bli utvidet til å omfatte forklaringsplikt der kilden *selv hadde stått frem*.

I *Becker mot Norge* la EMD til grunn at ««a journalist's protection under Article 10 cannot automatically be removed by virtue of a source's own conduct»».¹⁶³ EMD påpeker videre at dette utgangspunktet ikke bare gjelder der kilden har blitt kjent gjennom etterforskning, men *også* der kilden selv har stått frem.¹⁶⁴ Med dette hadde EMD avvist flertallets konklusjon i Rt. 2011 s. 1266. Høyesterett avgjorde kun spørsmålet på det grunnlag at kildevernet ikke kom til anvendelse når kilden hadde stått frem. Det er imidlertid noe overraskende at

---

¹⁶⁰ Se også Aarli s. 422 som slutter seg til mindretallet.

¹⁶¹ *Nagla mot Latvia* (2013) Avsnitt 95.

¹⁶² *Saint-Paul Luxembourg S.A mot Luxembourg* (2013) avsnitt 61.

¹⁶³ *Becker mot Norge* (2017) Avsnitt 74.

¹⁶⁴ *Ibid.* avsnitt 70 og 74.

påtalemyndigheten ikke subsidiært anførte at forklaringsplikt kunne pålegges etter interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd. Ettersom EMD kom til at vitnepålegget utgjorde et inngrep i art. 10, vurderte domstolen også om pålegget om forklaringsplikt var «necessary» etter EMK art. 10 (2).¹⁶⁵ Dette ble besvart benektende, og pålegget om forklaringsplikt utgjorde dermed en krenkelse av EMK art. 10.

Det prinsipielt viktige som kan sluttet fra EMDs innledende bemerkninger i dommen, er at det faktum at kilden er kjent, enten på bakgrunn av etterforskning eller fordi kilden selv har stått frem, ikke i seg selv opphever journalistens kildevern. At kilden er kjent vil imidlertid inngå som et moment i proporsjonalitetsvurderingen etter EMK art. 10, hvor terskelen for å konstatere krenkelse er høyere enn der kilden ikke er kjent.¹⁶⁶ Norge er forpliktet til å rette seg etter EMDs avgjørelse i *Becker mot Norge*.¹⁶⁷ Dermed vil det faktum at kilden er kjent også inngå i den samlede helhetsvurderingen i strpl. § 125 tredje ledd. Tilsvarende vil terskelen for å pålegge forklaringsplikt være lavere enn der kilden er kjent. Følgelig vil strpl. § 125 tredje ledd fungere som en sikkerhetsventil på lik linje som ved ikke-kildeavslørende upublisert materiale og ved avgrensningen av den vernede personkretsen.

---

¹⁶⁵ *Ibid.* avsnitt 35.

¹⁶⁶ *Ibid.* avsnitt 76, hvor EMD slår fast at «the degree of protection under Article 10 of the convention to be applied in the present case cannot reach the same level as the afforded to journalists who have been assisted by persons of unknown identity».

¹⁶⁷ Jf. EMK art. 54: «The High Contracting Parties undertake to abide by the final judgment of the Court in any case to which they are parties.».

6 Interesseavveiningen og de øvrige vilkårene for å gjøre inngrep i kildevernet

I det følgende vil det forutsettes at kildevernet kommer til anvendelse. Journalisten er da i utgangspunktet fritatt fra den alminnelige bevis- og forklaringsplikten. Spørsmålet blir deretter om, og i hvilke tilfeller, det kan gjøres unntak fra kildevernet og pålegges forklaringsplikt etter strpl. § 125 tredje ledd.

6.1 De absolutte vilkårene i strpl. § 125

Det fremgår av strpl. § 125 tredje ledd første punktum at retten etter en samlet vurdering kan pålegge journalisten forklaringsplikt dersom «vektige samfunnsinteresser» tilsier at opplysningen gis og opplysningene er av «vesentlig betydning for sakens oppklaring». Disse vilkårene er absolutte grunnvilkår som sikrer at inngrepet har et berettiget formål.¹⁶⁸

Inngrepets formål vil også være sentralt i interesseavveiningen, men vurderingene skal her holdes adskilt, ved at vurderingen av inngrepets formål foretas før det avveies mot hensynene som tilsier kildevern.¹⁶⁹

6.1.1 «Vektige samfunnsinteresser»

Ordlyden «vektige samfunnsinteresser» indikerer at det må foreligge samfunnsinteresser av en betydelig styrke før forklaringsplikt kan pålegges. Opplysningene må objektivt sett være av en slik karakter og tyngde. Det er ikke avgjørende at kilden selv mener opplysningene er av en slik art.¹⁷⁰ Ordlyden «samfunnsinteresser» tilsier isolert sett at det må være tale om statens og det offentliges interesser. Vilkaaret rekker imidlertid lenger, da det i forarbeidene er lagt til grunn at også «felleskapsinteresser eller allmenne interesser som gjør seg gjeldende i samfunnet» skal omfattes av ordlyden.¹⁷¹ Eksempler på slike interesser er vern om enkeltpersoners privatliv og omdømme. Isolert sett er dette private interesser, men overordnet sett er dette samfunnsinteresser, fordi samfunnet som helhet ser en verdi i å beskytte disse

---

¹⁶⁸ Se blant annet Rt. 2004 s. 1400 avsnitt 40-42 hvor vilkårene eksplisitt omtales som «grunnvilkår».

¹⁶⁹ Aarli, s. 436.

¹⁷⁰ NOU 1988:2 s. 20-21 og Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 28.

¹⁷¹ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

private interessene. Interesser private har i typiske forretningssammenhenger faller imidlertid utenfor vilkåret.¹⁷² Det må imidlertid skilles mellom de helt private forretningsmessige interessene, og mer overordnede forretningsmessige interesser som at taushets- og konfidensialitetsplikter i arbeidslivet respekteres.¹⁷³

Bekjempelse av terror (Rt. 2015 s. 1286), hensynet til å oppklare sak om ulovlig salg av runestein (Rt. 2010 s. 1381), brudd på taushetsplikt i forbindelse med identifisering av en pasient i en hjertetransplantasjonssak (Rt. 1986 s. 1245) og hensynet til å avklare om overvåkningstjenesten har foretatt overvåkning på politisk grunnlag (Rt. 1992 s. 39), er eksempler på saker der «viktige samfunnsinteresser» tilsa forklaringsplikt. Det var imidlertid kun i Hjertetransplantasjonssaken vitneplikt faktisk ble pålagt. At «viktige samfunnsinteresser» foreligger medfører kun at det foreligger hensyn som *kan* begrunne vitneplikt. Hvorvidt det endelige resultatet faktisk blir vitneplikt beror på den avsluttende interesseavveiningen.

6.1.2 Betydningen for sakens oppklaring

Det andre grunnvilkåret er at opplysningene det pålegges forklaringsplikt om er av «vesentlig betydning for sakens opplysning».¹⁷⁴ Ordlyden tilsier at det ikke er tilstrekkelig at forklaringsplikt vil bidra til å opplyse saken – opplysningen må være av vesentlig betydning for å løse den konkrete sak.¹⁷⁵ Hvor viktig opplysningen er for sakens oppklaring avhenger av det øvrige bevisbildet. I tilfeller der etterforskningen står i stampe, har Høyesterett ansett det tilstrekkelig at vitneplikt tilfører etterforskningen «verdifulle spor».¹⁷⁶ Generelt sett stilles det imidlertid strengere krav til opplysningens bevisverdi. I Rt. 2015. s 1286 tilsa viktige samfunnsinteresser at påtalemyndighetene fikk tilgang til filmmaterialet, og lagmannsretten mente materialet kunne gi PST «meget verdifulle spor».¹⁷⁷ Allikevel kom Høyesterett til at lagmannsretten hadde anlagt en for lav terskel for bevisverdi, da de anså vilkåret som oppfylt

---

¹⁷² *l.c.*

¹⁷³ Se *Goodwin mot Storbritannia* hvor EMD forutsetter at muligheten for å identifisere den ansvarlige for lekkasje av sensitiv bedriftsinformasjon, er et legitimt formål bak inngrep i kildevernet.

¹⁷⁴ Jf. strpl. § 125 tredje ledd første punktum.

¹⁷⁵ NOU 1988:2 s. 18.

¹⁷⁶ Rt. 2013 s. 1290 avsnitt 24.

¹⁷⁷ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 61 og 65.

selv om det var «usikkert hvor mye PST ville få ut av» filmopptakene.¹⁷⁸ Kravet til opplysningens bevisverdi var ikke oppfylt, og oppklaringsvilkåret likeså.

I rettspraksis har vilkåret blitt tolket som et spørsmål om det finnes «alternative og praktisk gjennomførbare» etterforskningskritt.¹⁷⁹ I Rt. 2004 s. 1400 la Høyesterett til grunn at vilkåret utvilsomt var oppfylt når det hadde blitt foretatt en rekke avhør og forsøkt flere tiltak uten at etterforskningen kom nærmere en oppklaring.¹⁸⁰ Dersom flere etterforskningstiltak har vært prøvd uten positive resultater, taler dette for at vilkåret er oppfylt. Det er imidlertid ikke grunnlag for å oppstille et krav om at andre etterforskningstiltak har vært prøvd, dersom disse etterforskningskrittene er å anse som nytteløse.¹⁸¹

6.2 Generell og særskilt unntaksregel?

Det fremgår av strpl. § 125 tredje ledd andre punktum at dersom kilden har avdekket forhold som det var av «samfunnsmessig betydning» å få gjort kjent, kan vitneplikt kun pålegges når det finnes «særlig påkrevd». Andre punktum var ment som en særregel om skjerpet kildevern for undersøkende journalistikk av samfunnsmessig betydning, der kildevernet skulle være tilnærmet absolutt.¹⁸² I teorien fastholder Lindahl ved denne tilnærmingen, slik at regelen i første punktum er en generell unntaksregel, mens andre punktum er en spesialregel for den samfunnskritiske journalistikken, som først skal vurderes etter at vilkårene i den generelle unntaksbestemmelsen er oppfylt.¹⁸³

I praksis er imidlertid kildevernet gitt så sterk beskyttelse at det ikke har vært nødvendig å vurdere særregelen. I Rt. 2015 s. 1286 la Høyesterett til grunn at det ikke var nødvendig å ta stilling til hvorvidt særregelen kom til anvendelse, ettersom «denne bestemmelse[n] bare gir en retningslinje for interesseavveiningen etter første punktum».¹⁸⁴ Høyesterett slår dermed fast at særregelen i andre punktum i praksis ikke har selvstendig betydning, men at opplysningenes samfunnsmessige relevans vil inngå som et moment i interesseavveiningen etter første punktum. Tilsvarende legger Straffeprosessutvalget til grunn at ordningen med to

---

¹⁷⁸ *l.c.*

¹⁷⁹ Rt. 2010 s. 1381 avsnitt 50.

¹⁸⁰ Rt. 2004 s. 1400 avsnitt 41.

¹⁸¹ Se Rt. 2002 s. 489 på s. 492. Høyesterett anså vilkåret oppfylt, til tross for at mulige etterforskningskritt ikke var iverksatt.

¹⁸² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29.

¹⁸³ Lindahl, s. 121-122.

¹⁸⁴ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 79.

ulike terskler er overflødig, og det foreslås at alle situasjoner vurderes etter en enhetlig utformet terskel.¹⁸⁵ Tilnærmingen med to ulike terskler er unødvendig kompliserende, og dermed taler også retts tekniske hensyn for en enhetlig terskel. Jeg slutter meg derfor til Aarli som anser særregelen som overflødig.¹⁸⁶

6.3 Interesseavveiningen i strpl. § 125 tredje ledd

6.3.1 Utgangspunkter for vurderingen

Interesseavveiningen skal foretas i samsvar med EMK art. 10 og dertilhørende EMD-praksis.¹⁸⁷ Den avgjørende vurderingen av inngrepets konvensjonsmessighet etter EMK art. 10 (2), er hvorvidt inngrepet er «necessary in a democratic society». Dette er en proporsjonalitetsvurdering, som tilsvarende interesseavveiningen i strpl. § 125. Følgelig vil vurderingstemaene og momentene EMD har stilt opp også være relevante for interesseavveiningen etter strpl. § 125.

Ordlyden «samlet vurdering» i strpl. § 125 tredje ledd gir i seg selv få retningslinjer for interesseavveiningen. Etter ordlyden fremstår imidlertid interesseavveiningen som en relativt åpen interesseavveining av de motstående hensyn vitneplikt og kildevern representerer, uten noe krav om interesseovervekt i noen retning. I praksis er imidlertid terskelen for å pålegge vitneplikt svært høy. Det er lagt til grunn i forarbeidene at unntak fra kildevernet kun bør være aktuelt der «meget tungtveiende hensyn» kan oppveie de hensyn som tilsier kildevern, samt at det må foreligge en «betydelig interesseovervekt» i favør av vitneplikt.¹⁸⁸ Denne høye terskelen bygger på EMDs uttalelse i *Goodwin*-saken, hvor det ble fastslått at kildevernet bare kan vike når det foreligger «an overriding requirement in the public interest».¹⁸⁹ Høyesterett anvender den samme terskelen direkte.¹⁹⁰

Utgangspunktet er derfor at det er en snever adgang til å pålegge vitneplikt, og resultatet av interesseavveiningen blir sjeldent pålegg om vitneplikt.¹⁹¹ Et ytterligere tegn på kildevernets

---

¹⁸⁵ NOU 2016:24 s. 280.

¹⁸⁶ Aarli, s. 442.

¹⁸⁷ Rt. 2015 s. 1286 avsnitt 67.

¹⁸⁸ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s 27.

¹⁸⁹ *Goodwin mot Storbritannia* avsnitt 39.

¹⁹⁰ Se eksempelvis Rt. 2015 s. 1285 avsnitt 67 og Rt. 2013 s. 1290 avsnitt 25.

¹⁹¹ Aarli, s. 438.

styrke er at det i tilfeller av alvorlig tvil i interesseavveiningen, skal tvilen falle i kildevernets favør.¹⁹² En viktig nyansering her er, som tidligere nevnt, at terskelen for å pålegge vitneplikt er lavere i kildevernets yttergrense.

Selv om adgangen til å pålegge vitneplikt er snever skal det foretas en grundig og balansert interesseavveining. I det følgende vil det gis en oversiktsmessig fremstilling av de viktigste momentene i denne vurderingen.

6.3.2 Sentrale momenter

6.3.2.1 «Chilling effect»

Den langsiktige hemmende effekten vitneplikt vil ha på journalisters arbeidsvilkår er fremhevet av både EMD og Høyesterett som et sentralt moment i interesseavveiningen.¹⁹³ Det skal ikke bare legges vekt på de hensynene som taler for og imot kildevern i den enkelte sak, men også hvorvidt vitneplikt vil kunne svekke journalisters arbeidsvilkår utover den konkrete sak.

Ethvert pålegg om vitneplikt vil i prinsippet virke nedkjølende («chilling») på journalisters arbeidsvilkår. Således vil dette være et moment som i sin alminnelighet taler mot at vitneplikt pålegges. En illustrasjon på dette er dommen inntatt i Rt. 2013 s. 1290 (NRK Brennpunkt). Spørsmålet i saken var hvorvidt en journalist kunne pålegges vitneplikt om identiteten til en kilde som hadde tilbudt henne å kjøpe politidokumenter fra 22. juli-saken. Journalisten avslo kildens tilbud, men Høyesterett kom allikevel til at vitneplikt ikke kunne pålegges, blant annet begrunnet i at vitneplikt vil «avleire seg et generelt inntrykk hos potensielle kilder om at de løper en risiko ved å henvende seg til pressen».¹⁹⁴

6.3.2.2. Opplysningenes art og samfunnsmessige relevans

Kildevernreglene er i utgangspunktet gitt for å beskytte opplysninger som det er av allmenn interesse i at blir kjent.¹⁹⁵ Dersom opplysningene som kilden har gitt, er uten samfunnsmessig relevans, står ikke kildevernet like sterkt og det skal derfor mindre til før vitneplikt kan

---

¹⁹² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

¹⁹³ Se blant annet Goodwin-saken avsnitt 39 og Rt. 2010 s. 1381 avsnitt 62.

¹⁹⁴ Rt. 2013 s. 1290 avsnitt 34.

¹⁹⁵ Lindahl, s. 131.

pålegges.¹⁹⁶ Den samfunnsmessige relevansen av opplysningene skal vurderes fra et overordnet perspektiv. Dette fremgår av Rt. 2014 s. 1400 hvor to journalister hadde publisert en rekke artikler om et kriminelt miljø, angivelig basert på politikilder. Det faktum at én av artiklene var uten samfunnsmessig relevans, var ikke til hinder for at kildevernet kunne påberopes for hele artikkelserien.¹⁹⁷ Følgelig kreves det ikke at alle opplysningene i en artikkel, eller alle artiklene i en artikkelserie, er av allmenn interesse.¹⁹⁸

En annen side ved opplysningenes art som har betydning i interesseavveiningen, er hvilken bevisverdi opplysningene har, eller vil ha, i en straffesak. Spørsmålet er hvor sterkt oppklaringshensyn gjør seg gjeldende i saken, og i hvilken grad opplysningene faktisk kan bidra til oppklaring. Det vises her til gjennomgangen av kravet til bevisverdi i punkt 6.1.2 over.

6.3.2.3 Krenkelser på tredjemenn og lovovertrédelsens alvorlighet

Manglende forklaring fra journalister av hensyn til kildevernet kan i flere tilfeller medføre en krenkelse på tredjepersoners forhold.¹⁹⁹ Denne krenkelsen må tredjepersoner i utgangspunktet tåle av hensyn til overordnede demokrati- og samfunnshensyn.²⁰⁰ Det er her blant annet tale om tilfeller der forklaring kan forhindre alvorlig kriminalitet, eller der manglende forklaring kan sette andres personlige liv i fare.²⁰¹ Det er antatt at visse grenser må gjelde for når krenkelser på tredjepersoners interesser må tåles. I kommentaren til Rekommandasjon (2000) nr.7 er det lagt til grunn at det å forhindre «major crimes» som «murder, manslaughter, severe bodily injury, crimes against national security, or serious organised crime» kan rettfærdiggjøre inngrep i kildevernet.²⁰² Den nevnte Rekommandasjonen ble sitert i Rt. 2013 s. 1290, der Høyesterett la til grunn at selv om de nevnte «major crimes» kun er eksempler, er det en indikasjon på hvor (høyt) listen normalt skal ligge for at inngrep i kildevernet skal være berettiget.²⁰³ Høyesterett viste deretter til at korrupsjon og brudd på taushetsplikt er mindre

---

¹⁹⁶ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26.

¹⁹⁷ Rt. 2004 s. 1400 avsnitt 50.

¹⁹⁸ Aarli, s. 439.

¹⁹⁹ Se Aarli s. 441 og Lindahl s. 129.

²⁰⁰ Aarli, s. 441.

²⁰¹ Se kommentar til Recommendation No. R (2000) 7 punkt 38, og Ot.prp.nr.55 (1997-1998) side 26-27.

²⁰² Kommentar til Recommendation No. R (2000) 7 punkt. 40.

²⁰³ Rt. 2013 s. 1290 avsnitt 32.

alvorlige lovovertrædelser enn de nevnte «major crimes». Følgelig er det kun de mest alvorlige lovovertrædelsene som kan begrunne inngrep i kildevernet.

At kildevernet skal stå svakere dess viktigere den krenkede interesse er, kan imidlertid representere et paradoks. Som tidligere nevnt står kildevernet sterkt når den kritiske og oppsøkende presse avdekker forhold av stor samfunnsmessig betydning. Ofte vil informasjon og opplysninger som ellers ikke ville blitt kjent, ikke nå offentlighetens lys uten at kilden loves anonymitet.²⁰⁴ Således kan ileggelse av vitneplikt være mer skadelig enn tjenlig i det lange løp. Dess viktigere informasjonen som gis er for samfunnet, dess mer berettiget er kildevernet. Dermed er det ikke uten videre gitt at kildevernet bør nedprioriteres etter viktigheten av den krenkede interesse. I Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen) påpekte Høyesterett at selv om samfunnets interesser i at overvåkningspolitiet arbeider lojalt er fundamentale, må kildevernet tillegges særlig vekt i tilfeller hvor viktige samfunnsinstitusjoner kommer i den undersøkende og kritiske pressens søkelys.²⁰⁵ Ettersom kildevernet i slike tilfeller er nært absolutt, må lovovertrædelsens alvorlighet som et moment som taler for bevisplikt brukes med varsomhet.

Plikt til å oppgi en kilde kan imidlertid følge av annen lovgivning. En slik plikt kan følge av straffeloven §§ 287, 226 og 196 hvor manglende forklaring henholdsvis kan utgjøre brudd på hjelpeplikten ved fare for tap av menneskeliv, manglende forklaring kan føre til at uskyldige blir dømt, eller brudd på avvergingsplikten for visse alvorlige straffbare handlinger. Hensynet til sammenheng i regelverket tilsier at vitneplikt som et utgangspunkt kan pålegges i slike tilfeller.²⁰⁶

6.3.2.4 Forhold på journalistens side

Hvorvidt journalisten har opptrådt i samsvar med de forventningene som kan stilles til etisk ansvarlighet, herunder presseetiske normer, er et relevant moment, dog ikke av stor vekt.²⁰⁷ I Rt. 2013 s. 1290 ble det i favør av kildevernet lagt vekt på at NRKs redaksjon hadde opptrådt ansvarlig ved å avslå et tilbud om å kjøpe hemmelige politidokumenter.

---

²⁰⁴ Lindahl, s. 130.

²⁰⁵ Rt. 1992 s. 39 på s. 49.

²⁰⁶ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

²⁰⁷ Aarli, s. 440.

Motsetningsvis vil eventuelle uetiske og uønskede journalistiske metoder tale i disfavør av kildevernet. I forarbeidene er dette eksemplifisert ved at kildevernet er svakere for opplysninger som har fremkommet ved en konkurrerende etterforskning, og som er med på å vanskeliggjøre etterforskningsmyndigheters arbeid.²⁰⁸ Dette momentet kan særlig tenkes aktuelt for de moderne nyhets- og informasjonsformidlerne. Når det åpnes for at en vid personkrets kan påberope seg vernet, vil det i interesseavveiningen være viktig å vurdere hvorvidt den aktuelle aktøren har et ansvarlig mottakssystem og generelt arbeider etter etablerte journalistiske prinsipper. Mange av de moderne aktørene kan mangle kunnskap om Vær Varsom-plakaten, og videre ikke være tilknyttet pressens selvdømmeorgan PFU. Dermed kan de mangle et «journalistisk kompass» å arbeide etter. Eventuelle uønskede virkninger av en vid personkrets kan da motvirkes ved å hensynta deres journalistiske metoder i den samlede vurderingen.

6.3.2.5 Forhold på kildens side

På tross av at kildevernet ikke er primært begrunnet i hensynet til kilden, er det ikke tvilsomt at kildens forhold er et relevant moment. I *Financial Times Ltd M.fl. mot Storbritannia* uttalte EMD at «[t]he conduct of the source can never be decisive (...) but will merely operate as one, albeit *important*, factor to be taken into consideration»²⁰⁹ (min kursivering) i proporsjonalitetsvurderingen etter EMK art. 10 (2).

Høyesterett har i flere saker vektlagt brudd på taushetsplikt i retning av vitneplikt, men har i tråd med EMDs tilnærming slått fast at brudd på straffesanksjonert taushetsplikt ikke uten videre kan lede til at vitneplikt pålegges.²¹⁰ Vekten av dette momentet vil avhenge av hvor alvorlig bruddet på taushetsplikten var, sakens art og informasjonens samfunnsmessige relevans.²¹¹

---

²⁰⁸ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

²⁰⁹ *Financial Times Ltd M.fl. mot Storbritannia* (2009) avsnitt 63.

²¹⁰ Rt. 2004 s. 1400 avsnitt 50.

²¹¹ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

6.4 Avveiningsnormen som rettslig verktøy i avgrensningen av kildevernets rekkevidde og anvendelsesområde

Som gjennomgangen over har vist skal det i utgangspunktet svært mye til før kildevernet må vike. Det er bred enighet om at et slikt sterkt kildevern er viktig og nødvendig i et demokratisk samfunn. I lys av utviklingen i mediebildet, der nye aktører spiller en stadig større rolle, og kildevernet stadig utvikler seg til å omfatte opplysninger og forhold som tidligere falt utenfor, er et viktig spørsmål hvorvidt den høye terskelen for inngrep gir utrykk for en adekvat verdiprioritering også i yttergrensetilfellene.

Rettskildene åpner for å anlegge en lavere terskel for inngrep i yttergrensetilfellene. Det «svakere» vernet i disse tilfellene gir utrykk for at verdiprioriteringen ikke er den samme som for tilfellene som faller i kildevernets kjerneområde. Dermed spiller interesseavveiningen en viktig rolle i møtet med nye problemstillinger som oppstår på kildevernets område. Det er derfor viktig at Høyesterett, når yttergrensetilfeller kommer opp, konkret anvender og utpensler hvordan terskelen og verdiprioriteringen skal være. Man vil være tjent med en åpen og fleksibel tilnærming for å møte et mediebilde som stadig er i utvikling. Flexibilitet bør trumfe strenge fastsatte kriterier, samtidig som man holder på det sterke kildevernet i kildevernets kjerneområde.

Litteraturliste

Norske lover:

Kongeriket Norges Grunnlov, 17. mai 1814

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven), lov 22. mai 1981 nr. 25

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), lov 21. mai 1999 nr. 30

Lov om straff (straffeloven), lov 20. mai 2005 nr. 28

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), lov 17. juni 2005 nr. 90

Konvensjoner:

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, 4. November 1950

Rekommandasjoner:

Recommendation No. R (2000) 7

Recommendation 1950 (2011)

Forarbeider:

NOU 1988:2 Kildevern og offentlighet i rettspleien

NOU 2001:32 Bind a og B, Rett på sak

NOU 2009:1 Individ og integritet

NOU 2011:12 Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag

NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov

Ot.prp.nr. 55 (1997-1998) Om lov om endringer i rettergangslovene m.m. (kildevern og offentlighet i rettspleien)

Norske rettsavgjørelser:

Rt. 1986 s. 1245 (Hjertetransplantasjon)

Rt. 1992 s. 39 (Edderkoppen)

Rt. 1995 s. 147

Rt. 1996 s. 1375 (MC-foto)

Rt. 1997 s. 1734 (Basehopp)

Rt. 1999 s. 532 (Notatblokk)

Rt. 2002 s. 489

Rt. 2003 s. 28 (Studentfilm)

Rt. 2004 s. 1400

Rt. 2007 s. 1507 (Legejuks)

Rt. 2010 s. 1381 (Finneren)

Rt. 2011 s. 1266

Rt. 2013 s. 1290 (NRK Brennpunkt).

Rt. 2015 s. 1286 (Rolfsen)

Den europeiske menneskerettighetsdomstol:

Jersild mot Danmark, 23. september 1994

Goodwin mot Storbritannia, 27. mars 1996

Roemen og Schmit mot Luxembourg, 25. februar 2003

Nordisk Film & TV A/S mot Danmark, 8. desember 2005

Financial Times Ltd M.fl. mot Storbritannia, 15. desember 2009

Saint-Paul Luxembourg S.A mot Luxembourg, 18. april 2013

Nagla mot Latvia, 16. juli 2013

Becker mot Norge, 5. oktober 2017

Litteratur:

Bøker:

Nygaard

Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Universitetsforlaget, Bergen 2004

Lindahl

Lindahl, Ina, *Massemedienes kildevern*, Fagbokforlaget, Bergen 2009

Lambert og Gjessing

Lambert, Peter og Iben Gjessing, *Kildebeskyttelse*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2014

Aall

Aall, Jørgen, *Rettstat og menneskerettigheter*, Fagbokforlaget, Bergen 2015

Aarli

Aarli, Ragna, *Massemedienes kildevern*, på s. 407-454, i Aarli, Ragna, Hedlund, Mary-Ann, Jebens, Sverre Erik (red), *Bevis i straffesaker*, Gyldendal, 2015

Øyen

Øyen, Ørnulf, *Straffeprosess*, Fagbokforlaget, Bergen 2016

Artikler:

Manshaus

Manshaus, Halvor, *Kildevern i bevegelse*, 2015, LoD-2015-124-24 (Sitert fra Lovdata) [Sisert 18. februar 2018]

Kierulf

Kierulf, Anine, *Rolfsen-saken: Høyesterett som rettsavklarer*, 2016. Kritisk juss, Årgang 42 nr. 1 s. 55-61

